

Összehasonlító kutatási zárójelentés

az EFOP-5.2.2-17-2017-00071 azonosítószámú

„ALL-LOKAL – hatékony tudástranszfer és képességfejlesztés
a szenior társadalomban”

című projekt keretében megvalósuló kutatáshoz

Készítette: Nevelők Háza Egyesület, Pécs

Végh Márta

Pécs, 2020. január 20.

Tartalomjegyzék

Bevezetés	4
1. A kutatási terület rövid bemutatása	
1.1. Az idősügy aktuális kérdései, feladatai.....	5
1.2. Az egész életen át tartó tanulás – mint az idősügyi problémák kezelésének hatékony, de kihasználatlan eszköze	7
1.3. A fejlesztés célterületének és időskorú népességének jellemzői.....	8
2. A fejlesztésben és a kutatásban együttműködő és szolgáltató szervezetek rövid bemutatása	
2.1. A fejlesztést irányító – Nevelők Háza Egyesület - szervezetének bemutatása.....	9
2.2. A fejlesztésben és a kutatásban együttműködő nemzetközi szervezetek bemutatása.....	10
2.3. A fejlesztésbe és a kutatásba bevont hazai, az egyes részszolgáltatási területeken tevékenykedő partnerszervezetek	12
3. A fejlesztés struktúrája, a kutatás helye és szerepe a fejlesztésben - A kutatás, mint a fejlesztési célok elérésének módszertani eszköze	17
4. A kutatás – s ennek részeként – a kérdőíves lekérdezés módszertana és eszközei	
4.1 Kutatási eszközök.....	19
4.2. A kérdőíves lekérdezés célcsoportja, a célcsoport összetétele és a lekérdezés módja.....	19
4.3. A kérdőíves kutatás ütemezése.....	20
5. Kutatási hipotézisek és kérdések	
5.1. A szolgáltatási tartalom, a szolgáltatásokkal kapcsolatos igény, szükséglet – kereslet kérdésköre.....	22
5.2. Szolgáltató szervezetek – a szolgáltatások közszolgálati jellege – a szolgáltatásnyújtás felelőségének kérdésköre.....	22
5.3. Szektorok közötti együttműködés kérdései.....	23
5.4. Szolgáltatások fenntarthatósága – rövid távú projektek, vagy hosszabb távon működő szolgáltatások?.....	23
6. A kérdőív, mint a hipotézisellenőrzés eszközszerkezete – elvi és szakmai alapvetések	
6.1 Szociodemográfiai adatok struktúrája és tartalma.....	24
6.2. Az 1. hipotézis tesztelésére szolgáló kérdések struktúrája és tartalma, elméleti, szakmai alapvetései.....	25

6.3. A 2. hipotézis tesztelésére szolgáló kérdések struktúrája és tartalma, elméleti és szakmai alapvetései.....	27
6.4. A 3. hipotézis tesztelésére szolgáló kérdések struktúrája és tartalma, elméleti és szakmai alapvetései.....	28
6.5. A 4. hipotézis tesztelésére szolgáló kérdések struktúrája és tartalma, elméleti és szakmai alapvetései.....	29
7. Jó gyakorlatok a kutatás szolgálatában.....	31
8. A hipotézisek ellenőrzése, összehasonlító és elemző visszacsatolások	
8.1. A kérdőíves kutatás célcsoportjának bemutatása.....	35
8.2. A kutatási hipotézisek érvényességének ellenőrzése.....	41
Függelék - Kérdőív a szenior társadalom tagjai számára szervezett szolgáltatások szolgáltatásnyújtásban érintett szakemberei számára.....	56

Bevezetés

A Nevelők Háza Egyesület – a DANTE (Horvátország), a Tenenet o.z. (Szlovákia), a Navicula.m (Lengyelország), valamint az AKLUB (Csehország) nemzetközi szakmai szervezetekkel való együttműködésben, **ALL-LOCAL – Hatékony tudástranszfer és képességfejlesztés a senior társadalomban** címmel (EFOP-5.2.2-17-2017-00071) valósított meg projektet, Európai Unió finanszírozás keretében.

A projekt hosszú távú céljaként – a Pécssett, illetve Baranya megyében az idősödő (50+) és idős korosztály aktív, egészségben eltöltött életkorának növelését az „élethosszig tartó tanulás” helyi gyakorlatának kiszélesítését tűztük ki annak érdekében, hogy egyrészt az aktív életkor növekedésével csökkenjenek a feszítő egészségügyi és szociális problémák, másrészt csökkenjenek a generációk között meglévő oktatási egyenlőtlenségek és erősödjön a társadalmi felzárkózás mértéke.

Hosszú távú célként tételeztük továbbá az „élethosszig tartó tanulás” idősödő és idős korosztályt célzó, Pécssett és Baranya megyében működő szolgáltatási gyakorlatainak bővülését a működő módszerek fejlődését, új módszertani megoldások, jó gyakorlatok elterjedését.

A hosszabb távon elérni kívánt változások érdekében négy, az idősödő és az idős korosztályt célzó, az „élethosszig tartó tanulás” szolgáltatási mintáiban jelentős szakmai tapasztalattal rendelkező szervezettel a szolgáltatás négy domináns részterületét vizsgáltuk.

A négy vizsgált részterület:

- az egészségtudatos életmód terjesztése;
- a tudástranszfer típusú szolgáltatások;
- az önkéntesség, mint az „egész életen át tartó” tanulási formája, valamint
- az intergenerációs együttműködések és tanulási formák.

A szakmai munka összetett módszertan alapján, az egyes módszertani eszközök egymásra épülésével és egymásra hatásával valósult meg. A konkrét tevékenységek eredője - a szolgáltatások kiterjesztésének lehetőségét, illetve a szolgáltatási gyakorlatban tapasztalható problémák, elakadások megoldásának igényét célzó - szakmai ajánlások, javaslatok, konkrét módszertani minták megfogalmazása volt.

A közös munka önálló értékkel bíró – de a szakmai ajánlások megfogalmazásához eszközként is szolgáló – kimenete egy, az adaptáció lehetőségét magában hordozó, széles palettát felvonultató, módszertani és gyakorlati szinten kipróbált „jó gyakorlat tár”, valamint az együttműködés-fejlesztés, a kölcsönös tanulás és tapasztalatszerzés folyamatában létrejött nemzetközi és hazai szolgáltató szervezetek tömörítő szakmai hálózat is.

A zárójelentés célja, hogy bemutassa a fejlesztési területet, és annak aktorait, a fejlesztés integráns részeként zajló kutatás folyamatát, struktúráját és különböző szakaszaihoz való kapcsolódását, módszertanát és mindazon eredményeit, melyek hozzá tudnak járulni a szolgáltatási gyakorlatok kiterjesztéséhez, fejlődéséhez, s melyek tágabb kontextusban - alapot is szolgáltatnak mindazon szakmai ajánlásokhoz és javaslatokhoz, melyek projektünk eredőjeként megfogalmazásra kerültek.

1. A kutatási terület rövid bemutatása

1.1. Az idősügy aktuális kérdései, feladatai

Az idősök helyzete mind nemzetközi, mind pedig magyar viszonylatban egyre sürgetőbb kérdéseket vet fel akár társadalmi, akár pedig gazdasági tekintetben. A széles körben vitatott témák palettáján elsősorban a fenntartható nyugdíjrendszerek illetve az egyéb ellátások finanszírozhatósága merül fel kérdésként, mely a megközelítés és a problémák kezelésének módszertana – elsősorban gazdasági megközelítésekkel kalkulál. Mindemellett az egészségügyi, a szociális, a demográfiai, vagy a társadalmi közösségi kapcsolatokra fókuszáló és a gazdasági megfontolások egységes, szétválaszthatatlan rendszert képeznek – melyek kezelésében a gazdasági megközelítés dominanciája minden bizonnyal elégtelen. A problémák kezelése – a tématerület összetettségéhez illeszkedő módon – komplex eszköztárat felvonultató módszertani és cselekvési paletta fejlesztésével, széles körű elterjesztésével válhat hatékonyá, mely eszközrendszerben a prevenció felismerése és a prevenciót előmozdító szolgáltatások fejlesztése, támogatása kiemelt hangsúllyal bír.

A tématerület állami kezelése jelentős részben szociális aspektusból, s e szociális (és gazdasági) megközelítés mentén – törvényi módon deklarált szociális szolgáltatások szintjén jelenik meg. (1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról - későbbiekben: szociális törvény, illetve az I/2000 SzCsM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről rendelkeznek). A szociális törvényben rögzített, az időseket érintő un. alapellátások, alapszolgáltatások a - falu-, és tanyagondnoki szolgáltatás, étkeztetés, házi segítségnyújtás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, nappali ellátás, míg az időseket érintő szakosított ellátások az - ápolást-gondozást - és az átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények.

Az 1993. évi szociális tv. deklarálása együtt járt a törvényben rögzített szolgáltatások decentralizálásával – ami a normatív finanszírozás biztosítása mellett cselekvési teret biztosított mind a civil szervezeteknek – alapítványoknak, egyesületeknek – mind pedig a piaci szereplőknek. A normatív támogatásokkal „megsegített” decentralizált szolgáltatásnyújtás hozzájárult egy új típusú, a szolgáltatások tartalmi, minőségi gazdagodását magával hívó versenyhelyzet kialakulásához is. Elsősorban a civil és a piaci szektorban – a szolgáltatások szociális tartalma és fókusza mellett párhuzamosan, vagy adott szociális szolgáltatásokba integrált módon – egyre nagyobb teret kaptak a szolgáltatásnyújtás közösségi, kulturális vagy egyéb, az életminőség javítását célzó preventív típusú szolgáltatási elemek és/vagy önálló szolgáltatások is. S bár a 2000-es évek elejétől a normatív finanszírozás fokozatosan és egyre inkább felülről keretezett rendszerré válik, melyben mind a szolgáltatásokat igénybevevők köre és azok száma, mind pedig a szolgáltatók és azok mozgástere szűkülni kezd, s a szolgáltatást igénybe vevők köre egyre inkább az egészségügyi és egyben szociális rászorultság szempontjai alapján meghatározott – az állami kezdeményezésre beindult decentralizálás és a közös teherviselés módszerének rendszerbe ágyazása, s az ezt követő szolgáltatásfejlesztési hullám máig érezteti hatását. Helyi, kisközösségi szinten – elsősorban civil szervezeti és piaci kezdeményezésekként - rendkívül színes és sokrétű szolgáltatások működnek – melyek az államtól (bár nem deklarált módon) átvéve a prevenció szerepét – elsősorban az életminőség javítását és a megelőzést helyezik a középpontba. Mindemellett e szolgáltatási kezdeményezések többsége finanszírozási szempontból instabil, elszigetelt, egyedi kezdeményezésekként működnek, s korlátozott az a partneri, kapcsolati és/vagy hálózati háttér is, ami akár módszertani, akár tudásbázis szinten segítséget jelenthetne ezen kezdeményezések fejlesztéséhez, hosszú távú működtetéséhez.

A jelenleg megfigyelhető tendenciák a deklarált kormányzati szándék dacára, a politikai szinten is rögzített célok ellenében azonosíthatóak. 2009-ben a magyar kormány elkészítette az ún. Idősügyi Nemzeti Stratégiát. A stratégia 2034-ig szól és kifejezetten pozitív irányba mutató prioritásokat fogalmaz meg – így:

- Aktivitását és függetlenségét, társadalmi presztízsét megőrző idősödő és idős ember.
- Biztonság és megfelelő életminőség, a betegségek kockázatának alacsonyan tartása, az emberi méltóság megőrzése és a funkcionális önállóság elősegítése.
- Élethosszig tartó fejlődés, törekvés az életöröm, az autonómia megőrzésére és az önmegvalósításra.
- Társadalmim részvétel és bevonódás, közösségi megbecsültség.
- Esélyegyenlőség, pozitív reakciók az idősödés társadalompolitikai kihívásaira, fellépés az ageizmus ellen.

Európában a 2012-es évet az active ageing évének szentelte a WHO. Számos akció, projekt és program keretében próbálták és próbálják meg azóta is felhívni a figyelmet a megelőzésre, a problémák időben történő felismerésére. Az active ageing az egészségben eltöltött évek és a munkaerő-piaci aktivitás mellett a tartósan beteg idősök életminőségének javítását is magában foglalja. Az „aktivitás” utal továbbá a társadalmi, gazdasági, kulturális, vallási és közösségi ügyekben való aktív részvételre, ami az önállóság és a hasznosság letéteménye is. Nemzetközi szervezetek, a gyakorlat szintjén is értelmezhető módon kialakítottak egy ún. „active ageing” indexet, mellyel az aktív idősödés, illetve ennek a lehetősége számszerűsíthetővé vált. Az indexet minden országra leképezték, Magyarország a 2012-es eredmények tekintetében a lista utolsó szekciójában található.

A magyar kormány az Idősügyi Stratégiában holisztikus, előremutató megközelítést követ, s a prioritások sok helyen összecsengenek az időben később keletkezett active ageing index 4 fő pillérével is. A stratégia nagy hangsúlyt fektet az élethosszig tartó tanulás fejlesztésére, s az idősök sporttevékenységekbe történő bevonásába is. Ezen területek – az elmúlt évtized tanulságai alapján - számos eredményt mutatnak. A Nemzeti Stratégia az időskorúak segítése mellett célként tűzte ki a fiatalabb csoportokkal való munkát is - a megelőzés és felkészítés miatt. „A Stratégia célja hosszú távon biztosítani, hogy időben és megfelelő módon tudjunk felkészülni az idősödésre, hogy az idősök minél tovább tudjanak aktívak és függetlenek maradni.” A személet párhuzamba állítható az irányadó európai gondolatokkal és eszmeiséggel, mindemellett az elvek rendszerszintű megközelítése, gyakorlatba ültetése, a megvalósításban szerepet, felelősséget vállaló szolgáltató szervezetek és szakemberek ösztönzése, motiválása, a célhoz illeszkedő szolgáltatási aktivitás generálása - várat magára. A szemléletváltást elősegítő alap – és kiegészítő egyéb szolgáltatások tartalmi és pénzügyi újragondolása, valamint az egyes szektorok (állami – piaci és civil) szolgáltatói szerepvállalásának, a szektorok közötti munkamegosztás mikéntjének megvitatása – kvázi a tématerület kapcsán aktuálisan szükséges új társadalmi szerződés kimunkálása, s nem utolsósorban a kliensek aktuális igényeinek beazonosítása, s a szolgáltatások fejlesztésébe történő bevonása - a tématerület leginkább időszzerű feladatai közé tartoznak.

Projektünk – s a projekt keretében megvalósított kutatás ezen társadalmi szintű munka megvalósításához kíván hozzájárulni, – bízva abban, hogy szakmai munkánk eredője adalékkal szolgál a tématerület átfogó megértéséhez, s segítséget nyújt mindazon humán szolgáltatási területen tevékenykedő döntéshozó és szakember számára is, akik felelősek vagy felelősséget vállalnak az idősödő generációk életminőségének megőrzését és javítását segítő szolgáltatások fejlesztéséért.

1.2. Az egész életen át tartó tanulás – mint az idősügyi problémák kezelésének hatékony, de kihasználatlan eszköze

Az „egész életen át tartó tanulás” és annak fejlesztése – köznyelvi fogalomként szelődött az elmúlt évtizedben – hazánkban is. A mindennapjainkat behálózó tudatos ismeretszerzés életünk valamennyi területén fellelhető, s közel sem pusztán a munkaerő-piaci státusz erősítését szolgálja - függetlenül az életkortól. Mindemellett az idősoktatás, idős-tanulás – az „egész életen át tartó tanulás” fogalmi és eszközrendszerén belül is – speciális terület. Jellemzője, hogy elsősorban nem iskolai rendszerben, klasszikus tudásátadás formájában elsajátított ismeretekről, hanem közösségi színtereken, vagy közösségi színterekre avanszált oktatási intézményekben (pl. szenior akadémiák az egyetemeken) – vagy közművelődési, szociális intézményekben, civil szervezetek közösségi tereiben, virtuális közösségi színtereken, jellemzően non-formális módszertani keretek között valósul meg, de tere lehet akár önrányított módon, szervezett keretek nélkül az önkéntes munka, vagy a családi közösség is.

A rendszerváltást követően, az idősoktatás egy szegmense a szociális alap – és szakellátások megjelenésével párhuzamosan - e szolgáltatásokat gazdagító, kiegészítő módon – jelent meg és fejlődött, sok esetben szinte /vagy teljes egészében piaci, és/vagy a szolgáltatási versenyt erősítő és színesítő elemként – elsősorban a civil és a piaci szektorban. Mindemellett a szociális alap – és szakellátások finanszírozási forrásainak szűkülésével, a normatív támogatások fajlagos költségeihez viszonyított arányainak csökkenésével egy időben (részben ezzel összefüggő módon) a mai napig számos, jellemzően alulról szerveződő kreatív idősoktatási kezdeményezés, ötlet jellemző sorsa, hogy projekt szinten „megragadnak” – vagyis nem tudtak hosszú távon, tartósan elérhető szolgáltatásokká válni. Ennek oka részben finansziális, részben magyarázható a fenntartható szolgáltatások fejlesztéséhez szükséges módszertanok elterjedtségének hiányával, s minden bizonnyal az elmúlt évtizedekben uralkodóvá váló projektszemlélettel is – ami sajátos módon, értékékként tételezi az akció típusú, belátható időn belül befejeződő események, programok megvalósítását. A szociális és/vagy munkaerő-piaci prioritásoktól független, önálló szakmai területként kezelt idősoktatás – nem, vagy nehezen tud utat törni magának a hazai társadalompolitika színterén. Az oktatáspolitikában szakmai kérdésként alig, vagy szinte egyáltalán nem jelenik meg, s nem kap jelentős súlyt sem az Idősügyi Nemzeti Stratégiában (2009), sem pedig az Önkéntesség-fejlesztési Stratégiában (2007-2017). Pusztán munkaerő-piaci szempontból érinti a kérdést a 2005-ös Magyar Felnőttképzési Stratégia is.

A hazánkban jelen lévő idősoktatási projektek, programok és/vagy szolgáltatások egy része a fentiekben már részben jellemzett ún. „öregedés-központú” szemléletet tükrözi, s jellemzője, hogy a szociális és egészségügyi ellátórendszer tehermentesítését célozza. Hívószavai az önálló életvezetéshez szükséges készségek elsajátítása, fejlesztése, a testi és lelki egészség megőrzése.

A szociális szemlélettől alapjaiban is különböző megközelítés társadalmi szinten, komplex összefüggések rendszerében közelíti a témát. A szemlélet középpontjában az aktív idősödés (active aging) áll, s hívószavai – a generációk közötti tanulás, az aktivitás- egészség, az élményközpontú tanulás, a családkohézió, vagy a tudásátadás. E szemlélet mentén - másként tételeződik a tanulás motivációja is – cél, hogy az idősödő generáció minél tovább aktív maradjon, akikre nem eltartottként gondol a társadalom. A szemléletet életre hívó közgondolkodás háttérben minden bizonnyal összetett társadalmi folyamatok – egyfajta élet-szemlélet váltás állhat; születését és rohamos terjedését elsősorban az egyéni szinteken megfogalmazott igények, s nem fiskális gazdasági megfontolások táplálják. Ezt támasztja alá, hogy a tanulási formák domináns módon alulról szerveződnek, intézményrendszerekhez jellemzően nem kötődnek, s tetten érhető az önrányított tanulás jelensége is.

1.3. A fejlesztés célterületének és időskorú népességének jellemzői

1.3.1. Az időskorú népesség főbb jellemzői Pécssett

Pécs időskorú népessége döntően saját jogú ellátással rendelkezik, lakásfenntartási költségeik általában alacsonyabbak, mint a fiatalabb korosztályé. Kiadásaik összetétele nagyban eltér más korosztályétól – általában a gyermekek iskoláztatásának, ellátásának költségei, lakáshitel nem terheli közvetlenül őket. Sok esetben azonban a fiatalabb családtagok, életét aktívan segítik anyagi támogatással, mindennapokban nyújtott segítséggel. Az elszegényedés kockázata mégis az egyszemélyes háztartások esetében magas, a folyósított ellátás összegéből sok esetben nehezen fedezik lakhatási költségeik mellett a mindennapi élelemre fordított kiadásokat, és a jellemzően rossz egészségi állapot miatt a háztartások kiadásaihoz tartozó gyógyszerköltséget. Az aktív korú lakosság életszemléletéből hiányzik az időskorra való tervezés, az időskori öngondoskodásra való felkészülés.

1.3.2. Kulturális, közművelődési szolgáltatásokhoz, tanulási lehetőségekhez való hozzáférés

Az „élethosszig tartó tanulás”, az idősződő és idős korban is igénybe vehető képzések az idősekkel foglalkozó intézmények és civil szervezetek kezdeményezései alapján új tendenciákat jelenítettek meg, elsősorban az informatikai képzések terén. Ezek pozitív tapasztalatai a képzési lehetőségek további kiterjesztését teszik kívánatossá.

A városban minden évben számos kulturális program kerül megszervezésre, kiemelkedő az infrastrukturális feltételek színvonala, az ingyenes programok sokszínűsége. Az idős korosztály tagjai térítéses programokat kevésbé látogatnak, esti és éjszakai programokat pedig szinte egyáltalán nem. Az időseket ellátó intézmények nagy hangsúlyt fektetnek az idősek igényeinek megfelelő programszervezésekre. Az idősklubok saját tagok számára szerveznek kulturális programokat, kevés azonban az olyan rendezvények, közösségi összejövetelek száma, amely szélesebb közönséget célozna meg és direkt az idősebb korosztály igényeit elégítené ki.

A Dél-Dunántúli Regionális Könyvtár és Tudásközpont a nyugdíjasok számára fél áron biztosít beiratkozási lehetőséget, a 70. éven felüliek számára pedig ingyenes a könyvtárhasználat.

A különböző nyugdíjas klubok, időseket célzó vagy idősek által működtetett szervezetek közötti kapcsolattartás, információáramlás fejlesztésre szorul, ennek egyik oka az idősebb korosztály csekélyebb informatikai jártassága

1.3.3. Az időseket, az életkorral járó sajátos igények kielégítését célzó programok a településen

Pécs, a programok szervezéséhez átlagon felüli infrastrukturális feltételekkel rendelkezik. Az önkormányzati valamint az egyházi fenntartású szociális ellátók (nyugdíjas klubok, otthonok, stb.) programjai mellett a civil szféra is több területen bekapcsolódik a tevékenységbe.

Több olyan civil szervezet is működik a városban, amelyek tagjai és vezetői is időskorúak, hasonló gondolkodásúak (pl. Pécsi Nyugdíjas Egyesület, stb.).

2. A fejlesztésben és a kutatásban együttműködő és szolgáltató szervezetek rövid bemutatása

2.1. A fejlesztést irányító – Nevelők Háza Egyesület - szervezetének bemutatása

A Nevelők Háza Egyesület egy 1953-ban alapított közösségi intézmény jogutódjaként 1993. február 9-én jött létre. Tagsága részben magánszemélyekből, részben civil szervezetekből áll. 1999 óta közhasznú szervezetként működik Pécs Megyei Jogú Város Önkormányzatával közfeladat ellátására megkötött közművelődési megállapodása alapján. Az egyesület alakulása óta tudatosan építette ki kapcsolatrendszerét mind a közszféra, mind pedig a civil szféra irányába. Küldetésünket is ekképp fogalmaztuk meg:

„A lakosság önszerveződő csoportjait, tagjait segítjük saját külső és belső erőforrásainkat is bevonva annak érdekében, hogy képesek legyenek megerősödni, aktívvá válni, fejlesztve ezzel közvetlen és tágabb környezetüket. A befogadó – segítő - fejlesztő attitűd hármasságára építjük programjainkat, szolgáltatásainkat.”

1997-ben megnyitottuk a Civil Közösségek Házát (CKH), amely otthont ad a pedagógusok továbbképzését szolgáló szakmai tanfolyamoknak, fórumoknak ugyanúgy, mint az öntevékeny közösségek, művészeti csoportok, szakmai szervezetek összejöveteleinek. Művészeti programok, kulturális rendezvények, koncertek, előadástestek, közösségi találkozók jellemzik az intézmény mindennapjait. Az öntevékeny csoportok non-formális tudásátadásának fejlesztését célzó pályázatok előkészítésében jelentős részt vállalunk: tanácsadást végzünk nem csak a CKH-ban, hanem a városban és megyében működő civil szervezetek részére nonprofit menedzsment, gazdálkodás, jogi és pályázatírás témakörökben. Ily módon a CKH egyszerre szolgál kulturális-közművelődési, pedagógiai és nonprofit szakmai programok megvalósításának bázisául. Civil inkubátorházként megközelítőleg 100 civil szerveződés székhelye az intézmény, elsősorban kulturális célú csoportoké.

Az évtizedek alatt egyre gyarapodó látogatói létszám infrastruktúránk fejlesztését is maga után vonta, így több fázisban újult meg és bővült tovább a Szent István téri épület. Jelenleg három szinten, közel 1000 m²-en fogadjuk látogatóinkat.

2011-ben az önkormányzat döntése alapján az egyesület működtetésébe került a Baranya Megyei Esélyegyenlőségi Iroda – Esélyek Háza program, valamint a Baranya Megyei Önkéntes Centrum is megkezdte tevékenységét az intézményben. Ugyanebben az évben az egyesület székhelyéhez kapcsolódó mintegy 4000 m²-es park gondozását is ránk bízta az önkormányzat.

Az egyesület az elmúlt közel 25 év alatt hazai és nemzetközi pályázatai révén jelentősen hozzájárul a helyi közösségek fejlődéséhez, s a pályázatokban megfogalmazott szakmai célokat maradéktalanul megvalósította, ezáltal széleskörű és megalapozott hazai és nemzetközi partnerhálózatra tett szert itthon és az EU szinte valamennyi országában. Eddigi nemzetközi (Grundtvig Multilateral és Partnerships, Leonardo da Vinci, EuropeAid, Socrates-Grundtvig, Norvég Alap, Erasmus+, stb.) és hazai projektjeink (TÁMOP, ÁROP, DDOP, EMMI) mindegyike a tudásátadást és a jó gyakorlatok gyűjtését helyezi fókuszba s az ezekre épülő szolgáltatásfejlesztést, szervezetfejlesztést.

Szervezetünk tagja több hazai és nemzetközi hálózatnak, így pl. az EAEA nemzetközi szervezeté is (European Association for the Education of Adults – a Felnőttek Oktatásáért Európai Egyesülete, www.eaea.org), mely szervezet tömöríti az unió felnőtt tanulással és oktatással foglalkozó szervezeteit, intézményeit.

Projektjeinkben igyekszünk mindig valamilyen helyi társadalmi problémára, hiányra a közösséget bevonva választ keresni, s azokra kreatív saját ötleteken és hazai, valamint nemzetközi jó gyakorlatok bemutatásán, tudástranszferén és saját igényeinkre történő adaptálásán keresztül megoldást találni. Utóbbi időben az élethosszig tartó tanulás és az idősek aktivitásának megőrzése került a szervezeti stratégiánk prioritási körébe.

2.2. A fejlesztésben és a kutatásban együttműködő nemzetközi szervezetek bemutatása

2.2.1. DANTE – Horvátország

Az intézet 1991-ben kezdett el dolgozni, 2009-ben pedig olyan közintézménnyé vált, amely a Tudományos, Oktatási és Sportminisztérium által jóváhagyott, hitelesített idegennyelv-tanulási programokat valósít meg. Jelenleg 4 nyelvet tanítanak: angolt, németet, olaszt és horvátot külföldiek számára, mintegy 300 felnőtt résztvevővel. Az intézmény jelenleg 12 alkalmazottat foglalkoztat. 2010 óta vesznek részt az LLP programban, különösen tekintettel a Grundtvig alprogramra. 2010 és 2015 között több, mint 40 szerződést írtak alá az AMPEU-val többségében a Grundtvig alprogram által kínált tevékenységekkel kapcsolatban, így több mint 170 mobilitást értek el az oktatás, a szakmai képzés és más európai intézményekkel való együttműködés során. Intézményük 5 Grundtvig asszisztens házigazdája volt.

4 Grundtvig oktatási partnerséget valósítottak meg, amelyből egyet intézményük koordinált. 2012-ben egy olyan projektet indítottak, amelybe 50 évnél idősebb személyeket kívántak aktívan bevonni az egész életen át tartó tanulás népszerűsítése érdekében, ösztönözve őket arra, hogy vegyenek részt az Intézet oktatási programjaiban. Az intézmény volt a szervezője (elsőként Horvátországban) a "Tanulás és tanítás: interakció a Senses (Érzékek) segítségével" című szakmai programnak. Az idegennyelv-tanulás kompetenciájának növeléséért elnyerték az AMPEU és az Európai Bizottság díját. Intézményük jól megalapozott és kifejlesztett stratégiával próbál reflektálni a közösség igényeire. Ennek érdekében kibővítették oktatási tevékenységüket és új oktatási programokat kínálnak: életkészség, vállalkozói készség, menedzsment, csapatmunka és vezetői programok.

2.2.2. Navicula.m – Lengyelország

Jogelődje (BOIE) 2001-ben alakult. A szervezet küldetése kezdettől fogva felnőttképzési szolgáltatások nyújtása tekintet nélkül a résztvevők társadalmi státuszára, életkorára, lakóhelyére. A különböző képzéseket a munkaadók elvárásainak megfelelően alakították ki és az adott célcsoportra szabták. A tanítási folyamatokat a reformokon túlmutató területekre szervezték.

Széles körű tapasztalattal rendelkeznek különböző típusú képzések, munkaértekezletek és szociális projektek megvalósításában, amelyek célja: az állami foglalkoztatási szolgálatok és a szociális jóléti intézmények alkalmazottainak szakmai kompetencia-fejlesztése, valamint a munkanélküliek aktivizálása, a munkanélküliek és a társadalmilag kirekesztettek szociális és szakmai kompetenciáinak növelése, a munkanélküliek és a szociálisan kirekesztettek munkaerő-piaci integrációja, szakképzés, munkaerő-piaci elemzés. Sok éven át dolgoztak együtt a megyei munkaügyi hivatalokkal, szociális támogató központokkal, valamint a Poviát családsegítő Központokkal, számtalan akciót velük együtt valósítva meg.

A szervezet 58 felnőttképzéssel foglalkozó oktatóval / tanácsadóval együttműködik együtt. A trénerek/ coachok órákat adnak a munkanélkülieknek, beleértve a szociális és fogyatékosági szolgáltatásokat igénybe vevő, valamint az önkormányzati és magánszektorban dolgozó személyeket.

Összesen több mint 12 ezer ember használta képzési és tanácsadó szolgáltatásaikat. Az egész országban működnek és aktív szerepet vállalnak az európai dimenzióval rendelkező partnerprojektekben is. Számos projektet valósítottak meg a Leonardo da Vinci és a Grundtvig program keretében, a 2007-2013 közötti élethosszig tartó tanulás programja konstrukcióban. Sok éves tapasztalattal rendelkeznek az EU-országok szervezeteivel való együttműködésben. Eddig több mint 20 nemzetközi projektet valósítottak meg uniós forrásokból finanszírozva. A brüsszeli székhelyű REIN hálózat tagjai, amelynek fő célja az egész életen át tartó tanulás és a szociális gazdaság előmozdítását szolgáló projektek megvalósítása.

2.2.3. AKLUB - Csehország

Az AKLUB Oktatási és Tanácsadó Központ - oktatási nonprofit szervezet. 1997-ben alakult Csehországban, Krnov városában. A szervezet munkáját nagyra értékelik a Cseh Köztársaságban az oktatási szolgáltatások, valamint az oktatási és integrációs programok és termékek fejlesztése szempontjából. Csapatuk egyrészt oktatási szakemberekből, tanácsadókból, coach-okból, tanárokból, az oktatásban és a pszichológiában tevékenykedő szakemberekből, másrészt projektmenedzserekből és adminisztratív személyzetből áll. Csapatukban 18 szakember dolgozik.

A szolgáltatásaik három különböző célcsoportot céloznak:

1. Szakemberek és szakértők (tanárok, szociális munkások, ápolók, tanácsadók, pszichológusok, szemináriumvezetők, ifjúsági edzők és vállalati szakemberek). Számukra képzéseket, oktatási programokat, tematikus workshopokat szerveznek, amelyek segítik őket a képzettség, kompetencia és speciális gyakorlati készségek elsajátításában. Évente körülbelül 150 tanulójuk és gyakornokuk van erről a területről.

2. Fiatalok. Iskolákkal együttműködve új eszközöket fejlesztenek a fiatalok oktatásával és motiválásával kapcsolatban. A régióban számos iskolával együttműködnek és néhány munkatársuk közvetlenül ezeken a helyeken is dolgozik. A fiatalok számára tanácsadási szolgáltatást és pályaválasztási tanácsadást nyújtanak annak érdekében, hogy segítséget nyújtsanak pályafutásuk és üzleti tevékenységük megkezdésében. Különböző szolgáltatásokat fejlesztenek és bonyolítanak annak érdekében, hogy segítsék a fiatalokat különböző szakmai és magánéleti helyzetekben. Évente mintegy 500 fiatallal dolgoznak.

3. Hátrányos helyzetű emberek (például munkanélküliek, munkatapasztalat nélküli fiatalok, fogyatékkal élők, a társadalmi kirekesztődés veszélyével fenyegetett emberek, 50 év felettek, migránsok stb.). Tanfolyamokat, integrációs programokat és tanácsadást biztosítanak annak érdekében, hogy munkát találjanak, vállalkozást indítsanak, vagy különböző élethelyzeti nehézségeiket képesek legyenek megoldani. Évente mintegy 230 tanulójuk és gyakornokuk van ebben a csoportban.

Az AKLUB rendszeresen vesz részt olyan nemzeti és nemzetközi projektekben, amelyek fókuszában az egész életen át tartó tanulás, az oktatási módszerek, a coaching, az e-tanulás, a távoktatás, a tanácsadás speciális módszerei, az integrációs programok stb. állnak. Munkájuk új elméletek fejlesztésének és azok gyakorlatba történő átültetésének együttese.

2.2.4. TENENET o.z. – Szlovákia

A civil szervezet 2011-ben alakult Senec városában abból a célból, hogy a fogyatékkal élő emberek és gyerekek családtagjai, valamint tartós munkanélküliek számára védett munkahelyet biztosítsanak.

A szervezet 2013-ban bővítette szolgáltatásait - a társadalmi kirekesztődés által érintett embereknek akkreditált szociális és jogi támogatást, valamint gyámügyi védelmet biztosítanak, illetve munkaerő-piaci szolgáltatásokat és szociális tanácsadást nyújtanak a rászorulóknak. Regisztráltatták magukat a pozsonyi önkormányzatnál abból a célból, hogy hivatalosan is nyújthassanak tanácsadó szolgáltatásokat Senecen és a Trnava régióban. 2015-ben létre hoztak egy közösségi központot Jánovce-ban (Galánta megye), ahol korai megelőzéssel kapcsolatos tanácsadói, valamint otthonápolási szolgáltatásokat kínálnak. 2016 óta egy újabb közösségi központot nyitottak Senecen, a pozsonyi régióban. Két irodát működtetnek: az egyiket a seneci központban, másikat Jánovcében. Több EUs támogatásnak köszönhetően – amelyből a gyermek- és ifjúságvédelmi programot is finanszírozzák – 8 fő főfoglalkozású, 35 fő megbízásos jogviszonyú foglalkoztatott dolgozik a szervezetnél (19 szociális munkás, 17 pszichológus és pszichoterapeuta és 4 speciális pedagógus.).

Az idősekkel foglalkozó projektjeikről itt található több információ: <https://tenenet.sk/eng/social-projects/year-2015/seniors-to-children/>

2.3. A fejlesztésbe és a kutatásba bevont hazai, egyes részszolgáltatási területeken tevékenykedő partnerszervezetek

s.sz.	Szervezet neve	Fejlesztési részterület
1.	Támasz Alapítvány Pécs– Y Közösségi Ház	Tudástranszfer LLL szolgáltatások a szenior társadalomban / szakmai műhely
2.	Aktív Időskorért Alapítvány, Pécs	Tudástranszfer LLL szolgáltatások a szenior társadalomban /szakmai műhely /terepmunka
3.	Őszi Fény Idősek Otthona, Alsómocsolád	Tudástranszfer LLL szolgáltatások a szenior társadalomban / tanulmányút
4.	Alapítvány Alsómocsoládért, Alsómocsolád	Tudástranszfer LLL szolgáltatások a szenior társadalomban / tanulmányút
5.	Nevelők Háza Egyesület – Baranya Megyei Önkéntes Centrum, Pécs	Az önkéntesség, mint tanulási forma a szenior társadalomban / szakmai műhely
6.	Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület, Dél-Dunántúli Régió, Pécs	Az önkéntesség, mint tanulási forma a szenior társadalomban / szakmai műhely /terepmunka
7.	Pécsi Közösségi Alapítvány, Pécs	Az önkéntesség, mint tanulási forma a szenior társadalomban / szakmai műhely
8.	Otthon Segítünk Alapítvány - mohácsi csoport	Az önkéntesség, mint tanulási forma a szenior társadalomban /tanulmányút
9.	Pécsi Életmód Egyesület	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban / szakmai műhely
10.	Vasasért Egyesület	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban / szakmai műhely
11.	Fenntartható Ormánság Nonprofit Kft., Kémes	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban / tanulmányút
12.	Ormánság Alapítvány, Markóc	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban / tanulmányút

13.	Kaba Farm, Almáskeresztúr	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban / tanulmányút
14.	Na Turi Központ, Pécs	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban / terepmunka
15.	Nyugdíjasok Pécsi Egyesülete	Intergenerációs együttműködések / szakmai műhely
16.	Kertvárosiak az Élhető Kertvárosért Közhasznú Egyesület, Pécs	Intergenerációs együttműködések / szakmai műhely
17.	Gant Pécsi Kesztyű Kft. , Pécs	Intergenerációs együttműködések / szakmai műhely / terepmunka
18.	Színes Gyöngyök Egyesület	Intergenerációs együttműködések / terepmunka
19.	Siklósi Várszínház Kulturális és Idegenforgalmi Központ Nonprofit Közhasznú KFT.	Intergenerációs együttműködések / tanulmányút
20.	Siklósi Gasztro- és Borbarátnők Egyesülete	Intergenerációs együttműködések / tanulmányút
21.	Pécs és Környéke Szőlészek – Borászok Kertbarát Kör Bacchus Borklub	Intergenerációs együttműködések / szakmai műhely, tanulmányút
22.	Visnyeszéplaki Faluvédő És Közművelődési Egyesület	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban / tanulmányút
23.	Gyűrűfűért Nonprofit Kft. , Gyűrűfű	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban / tanulmányút
24.	Gyűrűfű – Tündérmajor – biogazdaság, Gyűrűfű	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban / tanulmányút
25.	Somogy Természetvédelmi Szervezet, Somogyfajsz	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban / tanulmányút
26.	Magyar Vöröskereszt Baranya Megyei Szervezete, Pécs	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban / tanulmányút
27.	Vidéken Jó! Alapítvány, Szaporca	Az Önkéntesség, mint tanulási forma a szenior társadalomban / tanulmányút
28.	Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület – Gondviselés Háza – Idősek Otthona, - Fogytékkal Élők Nappali Intézménye és Fejlesztő Nevelést, Oktatást Végző Iskola - Siófok	Az Önkéntesség, mint tanulási forma a szenior társadalomban / tanulmányút
29.	Régi Mesterségeket Felelevenítő Közhasznú Egyesület, Nagypall	Tudástranszfer LLL szolgáltatások a szenior társadalomban / tanulmányút
30.	Palkonyai Turisztikai Egyesület, Palkonya	Tudástranszfer LLL szolgáltatások a szenior társadalomban / tanulmányút
31.	Oravecz Viktória Galéria, Hévíz	Intergenerációs együttműködések / tanulmányút
32.	Magyar Csárda (többgenerációs családi vállalkozás), Hévíz	Intergenerációs együttműködések / tanulmányút
33.	J and A Kerámiaház, Gyenesdiás	Intergenerációs együttműködések / tanulmányút

A szakmai munkában (szakmai fejlesztő műhelyek) közvetlenül is részt vállaló partnerszervezet rövid bemutatása

1. Támasz Alapítvány Pécs– Y Közösségi Ház

A Támasz Alapítvány keretei között működő közösségi tér azért jött létre, hogy helyet adhasson baráti összejövetelek, klubok, tanfolyamok, egyéb foglalkozások, rendezvények lebonyolításának az adott városrészben. A Ház munkatársai által szervezett kulturális, egészségmegőrző, szociális szolgáltatásokon kívül lehetőség nyílik a lakosság számára minden korosztály, mindenféle érdeklődési körű egyén, csoport által igénybe venni a ház infrastruktúráját. Szinte valamennyi generáció – így az idősek és idősödő korosztály részére is számos szolgáltatást nyújtanak.

Honlap: www.tamaszalapitvany.hu/y-kozossegi-haz

2. Aktív Időskorért Alapítvány, Pécs

A 2013-ban alakult szervezet célja az volt, hogy létrehozzanak egy olyan felnőttoktatási szervezetet, mely a pécsi és Pécs környékén élő 60 év feletti emberek számára nyújt tanulási lehetőségeket. A Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Karának keretein belül 2013-ban kezdődött meg az akadémia szervezése. A Pécsi Szenior Akadémia 2014. szeptemberében kezdte meg tevékenységét. Minden félévben 7 alkalommal tartanak előadásokat. Regisztrált résztvevőik száma ma már több, mint 600 fő. Hallgatóik 59-95 évesek, leginkább azonban a hatvanas korosztály aktív. Az idősek 40%-a diplomás, jellemző a középfokú végzettség. Résztvevőink 85%-ban nők. 90%-ban pécsiek, azonban van, aki 40 kilométeres távolságból jár az akadémiára.

Honlap: www.aktividoskorert.hu

3. Nevelők Háza Egyesület – Baranya Megyei Önkéntes Centrum, Pécs

Az Önkéntes Centrum 2011-ben jött létre, országos hálózat részeként. A Centrum befogadja a Nevelők Háza Egyesület volt. Szolgáltatásai: népszerűsítő programok szervezése; tájékoztatás, közvetítés, koordináció; hírlevelek szerkesztése; önkéntesek, szervezetek felkészítése és képzése; kutatás; vállalati önkéntes programok szervezése; CCT szervezése; IKSZ szervezése; közösségi tér biztosítása; érdekérvényesítés és érdekképviselet. A kitartó munka eredményeként mára erős, megtartó és önszorgító közösség jött létre, önálló és saját identitással. Széleskörű együttműködések, partnerségek (hazai és nemzetközi) kísérik munkájukat. Számottevő és szakmailag kiforrott érzékenyítést végeznek.

Honlap: <https://www.facebook.com/Baranya-Megyei-%C3%96nk%C3%A9ntes-Centrum>

4. Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület, Dél-Dunántúli Régió

A Magyar Málta Szeretetszolgálat tagjai létesített jogviszony keretében önkéntes tevékenységek folytatására vállalkoznak és egyben kötelezettek. A tagság alapegységei a csoportok. A csoportok regionális irányítás alatt működnek, a régiók pedig az országos központ alá tagozódva. A máltai önkéntes tevékenység fajtái:

Reguláris (állandó) - adományok gyűjtése / osztása; rászoruló családok/kliensek felkutatása, regisztrálása, nyilvántartása, figyelemmel kísérése; helyi vezetés számára kiszámítható támasz biztosítása a karitatív tevékenységek szervezésében; hitéleti tevékenységek.

Szakmai feladatok ellátása önkéntesekkel: katasztrófák, krízishelyzetek (árvíz, menekült válság, balesetek, stb.); különböző célcsoportok számára szervezett akciók (egészségügy és elsősegély, hátrányos helyzetűek élményhez juttatása, integráció); egészségügyi ellátás, jogsegély.

Honlap: <https://maltai.hu/tevekenyseg/intezmeny/289>

5. Pécsi Közösségi Alapítvány

A Pécsi Közösségi Alapítvány (PKA) célja a városban élő emberek különféle csoportjaiból építkező helyi közösségek erősödésének, fenntartható tevékenységének partnerként történő támogatása pályázatok útján. A PKA szektorokon átívelő kapcsolatokat épít a városban, megszólítva a Pécsről más városokba vagy külföldre elszármazottakat is. A PKA e küldetésének teljesítése során erősíteni kívánja a bizalom és a szolidaritás, a "közünk van hozzá" érzését, a közös ügyeinkben való részvétel, a szűkebb-tágabb környezetünk érdekében való tenni akarás, ill. felelősségvállalás szándékát.

<https://sites.google.com/site/pecsikozzoseg>

6. Pécsi Életmód Egyesület

Közhasznú társadalmi szervezet. Az Egyesület tagjai között számos szakterület képviselteti magát. Tevékenységi körük folyamatosan szélesedik, bővül. Egyesületük a hagyományoktól a vészhelyzetekig, a mentálhigiénétől az asztrológiáig igen széles területet ölel fel. Az Egyesület által kínált lehetőségek, programok magas szakmai színvonalát mindenkor a jól képzett, gyakorlott szakértő tagjaink biztosítják, akik a társadalom széles rétegét átölelve tudnak hatékonyan segítséget nyújtani, szemléletet formálni.

Mindenkori céljuk a prevenció (megelőző) szemlélet alapján az egészségnevelés, egészségfejlesztés, szemléletformálás, az egészségtudatos magatartás kialakításának segítése, támogatása minden korosztályban, valamint az ehhez szükséges segítségnyújtás, támogatás, és hiteles információk átadása.

<http://www.eletmodpecs.hu/>

7. Vasasért Egyesület, Pécs

Az egyesület 1995 óta működik. Egyesületük 3 önkormányzati ingatlant üzemeltet Somogy, Vasas, Hird településrészekben.

Céljaik: az egészséges életmód megőrzéséhez, lehetőséget biztosítanak mindazoknak, akik tenni akarnak Pécs-Somogy, vasas Hirden élők harmonikus egészséges, kulturált életvitelének kialakításáért. Segítséget nyújtanak a helyi lakosságnak, szabadidejük kulturált eltöltéséhez, egészséges életmódjuk kialakításához, sportolási lehetőségeik bővítéséhez. Az egyesület céljai elérése érdekében rendszeres és eseti programokat szervez, információkkal, tanácsadással szolgál, szakmai programokat dolgoz ki, továbbképzéseket, kulturális és sport rendezvényeket hirdet meg.

<https://www.kobeko.hu>

8. Pécsi Nyugdíjasok Egyesülete

Megalakulás éve: 1989. Több mint 30 pécsi és Pécs közeli civil szerveződés különböző formái tartoznak az Egyesület alá, melyek önkéntesen lépnek be és autonóm módon tevékenykednek. Az egyesület céljai: helyi szenior érdekképviselés; elmagányosodás megakadályozása, aktív idősödés; érdeklődési körüknek megfelelő közösségben való tevékenység; generációk közötti párbeszéd, időskorúak tapasztalatainak, tudásának átadása a fiatalabb korosztály számára; ismeretterjesztés; városi civil közösségekkel való együttműködés, közös programok; külföldi partnerszervezetekkel szoros együttműködés.

Főbb programjaik: idősök hónapja rendezvényei; nyugdíjas kulturális találkozók; műveltségi vetélkedők; népfőiskola előadások; kirándulás, túrák, szervezett utazások; színház és hangverseny látogatások; egyéb kulturális tevékenység; aktív sportélet és egészségmegőrzés; országos, regionális rendezvények, családi napok, Tanuló Fesztivál.

<https://nyugegy.hu>

9. Pécs és Környéke Szőlészek – Borászok Kertbarát Kör Bacchus Borklub

A klub 30 éves múltat tekint vissza. Céljai: a kulturált borfogyasztás népszerűsítése; kertészeti és borászati ismeretek megszerzése, fejlesztése; szakmai és baráti kapcsolatok kiépítése; közösségi élet; a már megszerzett tudás borversenyeken való megmérettetése; információcsere; országon kívüli, országos, regionális boros programokon való részvétel; szakmai utazásokon való részvétel; élénk klubélet szervezése; kulturális eseményeken való részvétel (bálok, kiállítások, előadások stb.); családok és családtagok bevonása a klub rendezvényeibe.

Főbb tevékenységeik: 33. éve szervezi a klub a Kertvárosi Borversenyt, illetve a Regionális Kistermelői Borversenyt; Szent Márton napi boráldás és ünnepség; Honvéd Téri Napok; Nyitott Kapuk; kirándulások; szakmai utak; képzések; szőlészettel, borászattal kapcsolatos bemutatók; társas összejövetelek; városi kulturális eseményeken való boros közreműködés.

3. A fejlesztés struktúrája, a kutatás helye és szerepe a fejlesztésben - A kutatás, mint a fejlesztési célok elérésének módszertani eszköze

A projekt hosszú távú céljaként tételeztük – Pécssett, illetve Baranya megyében - az idősödő (50+) és idős korosztályt célzó helyi szolgáltatási gyakorlatok kiszélesítését, a humán szolgáltatási gyakorlat bővülését, a meglévő és gyakorlatban már alkalmazott módszerek fejlődését, s új módszertani megoldások elterjedését is.

A gyakorlati célok elérése mögött azon szakmai hitvallásunk áll, mely szerint az „élethosszig tartó tanulás” hozzájárul az aktív, egészségben eltöltött életkor növeléséhez, az egészségügyi és szociális problémák valamint a generációk között meglévő oktatás egyenlőtlenségek csökkenéséhez, s segíti és erősíti a társadalmi felzárkózást is.

E hosszú távú célok elérését egy fejlesztési folyamat eredőjeként kívántuk segíteni, mely fejlesztési folyamatot egy komplex, módszertanilag összetett kutatás alapoz meg. A kutatás eredményei alapján javaslatokat fogalmaztunk meg, mely javaslatokat egyrészt a fejlesztési folyamatban résztvevő együttműködő szervezetek és partnerek beépítenek szolgáltatási gyakorlatukban, másrészt disszeminációs tevékenység révén közvetítjük más szolgáltató szervezetek és a döntéshozók felé is.

A fejlesztési, kutatási munka az (50+) és idő korosztályt célzó négy domináns szolgáltatási részterületét vizsgálatát célozta.

A négy vizsgált szolgáltatási részterület:

- az egészségtudatos életmód terjesztése;
- a tudástranszfer típusú szolgáltatások;
- az önkéntesség – mint az „egész életen át tartó” tanulási formája, valamint
- az intergenerációs együttműködések és tanulási formák.

Valamennyi szolgáltatási részterületen un. helyzetelemzést végeztünk a magyar, s a további négy együttműködő ország tapasztalatainak összegyűjtésével, elemzésével. Az összegyűjtött és elemzett tapasztalatok alapján fejlesztési hipotéziseket fogalmaztunk meg, mely hipotézisek érvényességét egyrészt az öt ország területéről gyűjtött jó gyakorlatokra történő visszacsatolással, másrészt két országban (magyar és horvát célterületen) szolgáltatási szakemberek körében zajló kérdőíves lekérdezés segítségével teszteltünk.

A hipotézisek tükrében vizsgált jó gyakorlatok és a kérdőív-lekérdezések eredményei alapján az elemzett tapasztalatokat tudásbővítő, kapacitásfejlesztő képzés keretei között összegeztük, s csoportos műhelymunka kimeneteként kerültek megfogalmazásra mindazon javaslatok, melyek mind az együttműködő partnerek, mind pedig tágabb értelemben szolgáltató szervezetek és döntéshozók számára segítségül szolgálhatnak.

Mind a helyzetelemzés, mind pedig a fejlesztő – elemző visszacsatolás több párhuzamosan zajló szakmai módszer eredőjeként adódott, s mind a nemzetközi partnereket, mind pedig az együttműködő, s a fejlesztési folyamatba bevont hazai partnerszervezeteket a szakmai tapasztalataik alapján leginkább releváns szolgáltatási részterület elemzésébe vontuk be. Így:

- az egészségtudatos életmód terjesztése szakmai részterület vizsgálata a **Navicula.m** – lengyel szakmai szervezet,

- a tudástransfer típusú szolgáltatások a **DANTE – horvát** szakmai szervezet,
- az önkéntesség – mint az „egész életen át tartó” tanulási forma vizsgálata **Tenenet oz. – szlovák** szakmai szervezet, míg
- az intergenerációs együttműködések és tanulási formák elemzése az **AKLUB – cseh** partnerszervezettel való szakmai együttműködés keretében zajlott.

Mind a helyzetelemzés, mind pedig az elemző visszacsatolások szakaszában valamennyi szakmai részterület kapcsán az alábbi módszertani eszközökkel dolgoztunk:

1. Szakmai műhelyek részterületenként, a felelős nemzetközi partnerszervezet és hazai, adott részszolgáltatási területen tapasztalatokkal rendelkező szervezetek, szakemberek bevonásával;

2. Tanulmányutak részterületenként, a felelős nemzetközi partnerszervezet és a hazai, adott részszolgáltatási területen tapasztalatokkal rendelkező szervezetek szakembereinek bevonásával;

3. Terepmunkák részterületenként, ugyancsak az adott részterület kapcsán együttműködő nemzetközi partnerszervezet és a hazai, adott részszolgáltatási területen tapasztalatokkal rendelkező szakemberek bevonásával.

A helyzetelemzés folyamatában, a részszolgáltatási területenként bonyolított

- szakmai műhelyek célja országok közötti összehasonlító elemző munka volt – a magyar, s az adott részszolgáltatásért felelős nemzetközi partner bevett (rész) szolgáltatási gyakorlatainak összevetésével és jó gyakorlatok megismerésével – a közös pontok és különbségek azonosításával, valamint az erősségek, gyengeségek, probléma-területek és ezek fókuszainak azonosításával.

- a terepmunkák az adott részszolgáltatási területek jó gyakorlatainak, valamint az azonosított probléma jobb megismerését irányozták elő, míg

- a tanulmányutak a tapasztalatcserék mellett az adott részszolgáltatási területen szolgáltató szervezetek jó gyakorlatainak adaptációs lehetőségeit térképezték fel.

A kérdőíves összehasonlító elemzés fókuszának meghatározása, a négy részszolgáltatás kapcsán szerzett tapasztalatok (1-4 szakmai műhely; 1-4 terepmunka; 1-4 tanulmányút) összegzése, elemzése, alapján valósult meg.

A fejlesztési, visszacsatolási szakasz strukturálisan hasonló foratókönyv szerint zajlott azzal a különbséggel, hogy a részterületenként szervezett szakmai műhelyek, terepmunkák és tanulmányutak, a helyzetelemzés alapján a kutatás fókuszába illeszkedő nemzetközi és hazai jó gyakorlatok elemzésére, megtekintésére, s adaptálásuk lehetőségére összpontosítottak.

A folyamat végén, ún. fejlesztő, összegző műhely keretében összehasonlító elemzést végeztünk a kérdőíves lekérdezés és a részterületi fejlesztő modulok (szakmai műhelyek, terepmunkák, tanulmányutak) tapasztalatai alapján.

Az elemzés részben a kérdőíves lekérdezés, részben pedig a részszolgáltatásokkal kapcsolatban szerzett megállapítások és tapasztalatok alapján zajlott, s kimenetként szakmai ajánlások kerültek megfogalmazásra, megvitatásra és elfogadásra részszolgáltatási szinten, s az 50+ és idős korosztályt érintő szolgáltatások egészére vonatkozóan is.

Az összegzés fontos eredője azon jövőbeli stratégiai és operatív együttműködés tervezése is, amely folyamatszinten követni tudja az ajánlások szervezeti működésbe építését és multiplikációját.

4. A kutatás – s ennek részeként – a kérdőíves lekérdezés módszertana és eszközei

4.1. Kutatási eszközök

Összehasonlító kutatásunk konkrét céllal a fejlesztési projektünk hosszú távú céljainak elérését szolgálja. A szolgáltatásfejlesztés és a jó gyakorlatok kiterjesztése, a kiterjesztés hatékonysága számtalan társadalmi és gazdasági összetevő eredője, így – közelítve a téma összetettségére – módszertanilag is egymásra épülő eszközökkel dolgoztunk.

A fejlesztési hipotézisek megfogalmazása érdekében

- **összehasonlító elemzések**et végeztünk (szakmai műhelyek keretében – **csoportmunkában** – részszolgáltatási területenként, országok közötti és a hazai szolgáltató szervezetek gyakorlata és tapasztalatai alapján)
- **terepmunka** keretében – a szolgáltatások résztvevői (kliens) szerepében szereztünk tapasztalatokat,
- **tapasztalatcseréket** bonyolítottunk – tanulmányutak keretében.

Fenti módszertani eszközöket kiegészítve, mind a terepmunkák, mind pedig a tanulmányutak során csoportmunkákban elemeztük a megélt tapasztalatokat, **s mélyinterjúkat, beszélgetéseket** folytattunk az adott szolgáltatásért felelős szolgáltató szervezetek vezetőivel.

A fejlesztési hipotéziseket ugyancsak csoportmunkában határoztuk meg, majd a csoportmunka eredményeit a kérdőíves lekérdezésben részt vállaló Dante (Horvátország) szakembereivel finomítottuk tovább.

Az összehasonlító elemzések, csoportmunkák, terepmunkák és tapasztalatcserék résztvevői köre részszolgáltatási területenként az adott területen jártas nemzetközi partner szakembereiből, hazai, adott részszolgáltatási területen szolgáltató szervezetek szakembereiből, s saját szervezetünk szakmai stábjából tevődött össze.

A fejlesztési hipotéziseket részben **kérdőíves lekérdezés és elemzés** módszerével, részben pedig a fejlesztésbe bevont szolgáltató szervezetek **jó gyakorlatainak elemzésével** és összevetésével teszteltük.

A kérdőíves lekérdezést személyes, valamint online kérdezés módszerével, papír alapú kérdőív és online kérdőív eszközeivel végeztük. A válaszok adatbázis kezelő szoftver segítségével kerültek feldolgozásra.

4.2. A kérdőíves lekérdezés célcsoportja, a célcsoport összetétele és a lekérdezés módja

A lekérdezésben az idősödő és idős korosztályok számára szolgáltatás nyújtó szervezeteknél dolgozó, a szolgáltatásnyújtás tervezésében és/vagy megvalósításában részt vevő szakemberek vettek részt, a célcsoport összetételére vonatkozó alábbi szempontok figyelembevételével:

- 100 fő magyarországi és 100 fő horvátországi szakember lekérdezése;

- a kérdőíves lekérdezésben részt vevő szakemberek mindkét országban civil szervezeteknél, állami intézményeknél (kivéve köznevelési és felsőoktatási intézmények) és piaci szervezeteknél dolgozók köréből kerültek ki;

- a négy részszolgáltatási területen szerzett jártasság (tudástranszfer típusú szolgáltatások; az önkéntesség, mint tanulási forma; az egészséges életmód, mint tanulási forma és az intergenerációs együttműködések), azonos arányban képviseltette magát a lekérdezettek között (25%-25%-25%-25%). Mindemellett jellemző, hogy adott szolgáltató szervezet, (illetve az ott dolgozó szakember) akár több részterületen is tapasztalattal bír.

- a célcsoportba tartozó szakemberek körét – az előzetesen felállított célcsoporti kritériumok alapján mindkét országban – az erre kijelölt, adatvédelmi utasításokkal ellátott szakember állította össze. Az adatbázisba kerülő potenciális célcsoporttagokhoz random kódszámokat képeztünk – biztosítva a lekérdezettek anonimitását. A célcsoporttagok szervezetünk és együttműködő partnereink kapcsolatrendszeréből kerültek ki, törekedve a szakma reprezentativitására.

- a célcsoport elérése mindkét országban e-mailes megkereséssel esetleg személyes felkeresés alapján történt. A személyes felkeresés módszerével elért szakemberek által kitöltött kérdőívek anonimitását ugyancsak a random kódszámok biztosították – ami garantálta, hogy e kérdőívek rendszerbe történő visszaküldésekor már lekövethetetlen legyen a válaszadó személye.

4.3. A kérdőíves kutatás ütemezése

1. A kutatási hipotézisek megfogalmazása a szakmai részterületenként bonyolított 1-4 szakmai műhely, 1-4 tanulmányút és 1-4 terepmunkát követő módon bonyolított, helyzet elemzést összegző szakmai műhely keretében, csoportmunkában zajlott, 2018.10.01-én – valamennyi nemzetközi partnerszervezet szakembereinek bevonásával.

2. A csoportmunkában megalkotott hipotézisrendszer finomítása, s a kutatás tervének összeállítása, szervezeti szakembereink és a kérdőíves lekérdezésbe bevont horvátországi szakemberek közreműködésével, csoportmunkában történt 2018.11.05. és 2018.11.06-án. Ezen szakmai munka keretében kerültek meghatározásra a célcsoport összetételére vonatkozó kitételek, s a lekérdezés és feldolgozás módszertana is.

3. A szakmai munkával párhuzamosan készült el a kérdőívek lekérdezését biztosító on-line rendszer, mely alkalmas arra, hogy a kitöltött, beérkező kérdőívek válaszait adatbázisba rendezze. Ugyancsak ekkor készült el a random kódolás biztosítása is.

4. A kérdőív nyers változata a 2018.11.05-06-i műhelymunkát követően hazai szakembereink munkája alapján állt össze 2018.11.30-ig. A nyers változatot a horvát szakemberek véleményezték, s ezt követően, a végleges kérdőív 2019.01.31-ig készült el magyar és angol nyelven.

5. Az angol nyelvű változatot a horvát szakemberek fordították át horvát nyelvre – annak érdekében, hogy a célterület szakemberei saját anyanyelvükön olvashassák és értelmezhessek a kérdőív kérdéseit.

6. A lekérdezés folyamata 2019.03.01-07.31-ig tartott, s a válaszok nyers elemzése 2019.09.30-ig készült el.

7. A nyers elemzés megvitatása, 2019.10. 28-án a horvát szakemberekkel közös csoportmunkában történt. A szakmai munka eredőjeként további elemzési szempontok merültek fel, s finomításra került az elemzési munka menete is.

8. A végleges elemzés 2020.01.05-én kiküldésre került valamennyi nemzetközi partnerszervezet számára, s alapjául szolgált a 2020.01.28-i összegző szakmai munkának, ahol javaslatok kerültek megfogalmazásra a szolgáltatások bővítési lehetőségeire vonatkozóan.

5. Kutatási hipotézisek és kérdések

A helyzetelemző összegző megállapítások alapján, fejlesztésünk hosszú távú célja – nevezetesen az idősödő társadalom egész életen át tartó tanulási lehetőségeinek kiszélesítése - a különböző részterületek szintjén értelmezett szolgáltatások, és a szolgáltató szervezetek fejlesztése, valamint az együttműködések formáinak kiszélesítése által érhető el.

A kérdőíves kutatás szakmai tartalmára vonatkozóan megállapodás született arról, hogy a négy szakmai részterületet horizontális szinten egyaránt érintő tématerületek mentén zajlik a vizsgálat, s az egyes szakmai részterületek horizontális szempontrendszeren túli specifikumait, a jó gyakorlatra történő visszacsatolások, mélyinterjúk, beszélgetések eredőjeként azonosítjuk.

5.1. A szolgáltatási tartalom, a szolgáltatásokkal kapcsolatos igény, szükséglet – kereslet kérdésköre

A különböző résszolgáltatási területeken vizsgált szolgáltatási jó gyakorlatok és elemző megállapítások alapján, a szolgáltatások fejlesztésével összefüggésben az alábbi hipotézis és kutatási kérdések kerültek meghatározásra:

Hipotézis 1: az idősödő társadalom tanulás iránti igénye - kvázi kereslete - kevésbé artikulált, a szükségletek domináns módon, a lelki egyensúllyal összefüggő igényből, társas és közösségi szükségletből táplálkoznak, így az idősek tanulás iránti motivációját is – elsősorban a lelki, közösségi szükségletek kielégítése felől lehet/érdemes megközelíteni, s alapvetően személyes, vagy személyközeli kommunikációs eszközök mentén érdemes hirdetni, propagálni a szolgáltatásokat.

A hipotézisre vonatkozó kutatási kérdések:

- milyen motivációs eszközöket éreznek hatékonynak, eredményesnek a szakemberek a szolgáltatások, a célcsoport motiválása során?
- megjelennek-e (milyen mértékben és hogyan) az alapvető lelki egyensúllyal, társas, illetve közösségi szükségletek kielégítésével kecsegtető elemek?
- milyen kommunikációs eszközökkel és hívószavak mentén érzik hatékonynak a szolgáltatások propagálását?

5.2. Szolgáltató szervezetek – a szolgáltatások közszolgálati jellege – a szolgáltatásnyújtás felelősségének kérdésköre

A szolgáltató szervezetek intézmények aspektusából, a helyzetelemző összegzés a szolgáltatások közszolgálati jellegét hangsúlyozta. Az idősödő társadalom tanulása e társadalmi réteg testi és lelki egészségét befolyásolja, alakítja, így a társadalom egészének érdeke – közügy. A szolgáltatások az állam/önkormányzat, a civil és közösségi kezdeményezések és a piaci szektor hármában, a három szektor közös jelenlétében és „teherviselésében” kell(ene) megjelenjen.

Az idősödő korosztály jelentős része nem tudja megvásárolni a tanulási lehetőségeket, így a szolgáltatások mindazon típusát - melyek a piaci szektorhoz nem illeszkednek - állami és/vagy civil és közösségi kezdeményezéseknek (kell) felvállalnia. Mindamellet a piaci szektornak a szolgáltatási környezetet alakító, és azt generáló szerepkörbe kellene kerülnie – proaktív módon serkentve a humán szolgáltatások piacát.

Hipotézis 2: a szolgáltató szervezetek és szakembereik leginkább állami felelősségként kezelik a szolgáltatásnyújtást. Mindemellett gyökeret vert a szolgáltatások alulról jövő kezdeményezésként, alternatív finanszírozási formákban történő megvalósítása, pl. önszolgáltatás, önkéntesek bevonása, adománygyűjtés és ennek kultúrája.

A hipotézisre vonatkozó kutatási kérdések:

- milyen fenntartásban/finanszírozásban működtetik a szolgáltatásaikat;
- mi befolyásolja jobban a szolgáltatásnyújtást? – a fizetőképes kereslet/ és v. támogatás, vagy a célcsoport igénye, szükséglete?
- működtetnek, vagy működtettek-e olyan szolgáltatásokat, melyeknek nincs fizetőképes kereslete? – Hogyan? – közösségi jelleg, önkéntesek bevonása, adományok gyűjtése, stb.

5.3. Szektorok közötti együttműködés kérdései

Mivel – nézetünk alapján - az idősödő társadalom tanulása számos lelki, társas és közösségi igényből, szükségletből táplálkozik, a szakmaközi együttműködések szükségessége jelentősebb, mint más társadalmi réteg tanulási szolgáltatásai kapcsán. Másrészt a szektorok közötti együttműködések szükségessége az állami, piaci és civil szektor közös szerepvállalása miatt elengedhetetlen.

Hipotézis 3: a szolgáltató szervezetek szektorok közötti együttműködése jelentős, mindamellett nem kiegyensúlyozott. Alacsony fokú a kölcsönösség és a partneri viszonylat, helyette a hierarchikus és piaci alapú együttműködés dominál. Az állami szektorral való együttműködés többnyire finánciális tartalmú, míg a piaci szektor együttműködései üzleti (alvállalkozói) jellegűek.

A hipotézisre vonatkozó kutatási kérdések:

- vannak-e/milyen szakmaközi együttműködések a munkában?
- milyen területeket érintenek az együttműködések? – milyen előnyei vannak?
- milyen formában/módon valósulnak meg az együttműködések?
- a működtetett szolgáltatás finanszírozásában vannak-e szektorok közötti együttműködések (közös finanszírozású szolgáltatások)?;
- mi/k az együttműködés/ek tartalma/i?; milyen lenne az az együttműködési forma/ tartalom, amire szükség lenne a szakmai munka/a szolgáltatás hatékonyságának növeléséhez?

5.4. Szolgáltatások fenntarthatósága – rövid távú projektek, vagy hosszabb távon működő szolgáltatások?

A stabil szolgáltatásnyújtás és a szolgáltatások kiterjesztésének fontos feltétele a működtetett szolgáltatások gazdasági fenntarthatósága is, mely a hosszabb távú működtetés elengedhetetlen feltétele. A gazdasági fenntarthatóság mindemellett nem, vagy nem elsősorban anyagi/pénzbeli fenntarthatóságot, vagy gazdaságosságot jelent. A szociális gazdaság eszköztára és/ vagy módszertana, ezek szolgáltatási gyakorlatba ültetése, lehetőséget és biztosítékot jelenthet az anyagi értelemben nem gazdaságos szolgáltatási kezdemények hosszú távú működtetéséhez.

Hipotézis 4: a működtetett szolgáltatások, vagy szolgáltatási kezdemények jelentős része jellemzően rövidtávon, projektként funkcionál, a hosszabb távú fenntartás szervezeti, anyagi és módszertani feltételei számos szolgáltató szervezetnél hiányoznak.

6. A kérdőív, mint a hipotézisellenőrzés eszközszerkezete – elvi és szakmai alapvetések

Az alábbiakban bemutatjuk kutatási kérdőívünk szerkezeteit, s az egyes hipotézisek ellenőrzésére felállított kérdéssor szerkezeteit, tartalmát. A kérdőív teljes terjedelemben (magyar nyelven), zárójelentésünk függelékében megtekinthető.

Az önkitöltős kérdőív szerkezete, kérdései a felállított hipotézisek és kutatási kérdések ellenőrzését szem előtt tartva kerültek összeállításra. A kérdéssor négy fő blokkból és a szociodemográfiai adatok felvételére irányuló kérdésekből áll.

A szociodemográfiai adatokra felvételre vonatkozó blokk nyolc kérdésből áll, de kilencedik kérdésként itt kap helyett a négy részzolgáltatásban való jártasság felmérése is.

A kérdőív szakmai szolgáltatásokkal kapcsolatos kérdéssora 14 kérdést tartalmaz. Az első blokk, mely az idősebb társadalom tanulás iránti motivációját közelíti – vagyis az első hipotézis első részének ellenőrzését szolgálja - négy kérdést foglal magába, melyek közül az első három zárt, s a negyedik nyitott. A második blokk a szektorok közötti együttműködés témáját dolgozza fel, vagyis a harmadik hipotézis ellenőrzését célozza. A blokk két zárt és egy nyitott kérdést tartalmaz. A harmadik blokk a szolgáltató szervezetek PR és kommunikációs szokásait (eszköz és tartalom) közelíti három összetett zárt kérdés formájában – az 1. hipotézis második részének tesztelése érdekében. A szolgáltatások közszolgáltatási jellegére és fenntarthatóságára vonatkozó 2. és 4. hipotézis ellenőrzésére, a negyedik blokk kérdései szolgálnak. A blokk négy kérdésből áll – három összetett zárt kérdéssor, míg a negyedik nyitott kérdés.

6.1. Szociodemográfiai adatok szerkezete és tartalma

A kilenc kérdést magába ölelő blokk zárt, feleletválasztós kérdéseket tartalmaz, s a kérdőív végén helyezkedik el. A kérdéssor demográfiai kérdéseket, a választ adó személy munkáltató szervezetnél betöltött státuszát és szakmai tapasztalatát, a munkáltató szervezet jellegét és a részzolgáltatási területeken meglévő tapasztalatát térképezi fel.

A demográfiai adatként felvételre került a kérdőív kitöltő neme, életkora és iskolai végzettsége. Az életkorra vonatkozóan a munkaerő-piaci életkorhoz, kvázi a vélhető szakmai tapasztalathoz leginkább illeszkedő intervallumokat, míg az iskolai végzettség felméréséhez a közoktatás által használt kategóriákat használtuk.

A választ adó személy szolgáltató szervezetnél szerzett tapasztalatát munkaerő-piaci pozíciójával (felsővezető, középsővezető, beosztott, egyéb), alkalmazotti státuszával és az adott szervezetnél eltöltött évek számával közelítettük.

Adott szolgáltató szervezet pozíciójának meghatározásához felmértük, hogy mely szektorban tevékenykedik (állami fenntartású intézmény, civil szervezet, non-formális közösség vagy piaci szektorba tartozó); mennyi ideje szerveznek az idősebb (50+) és időse generációk számára programokat, s hogy az általunk vizsgált négy részzolgáltatási terület (egészségtudatos életmód terjesztése; tudástranszfer típusú szolgáltatások; az önkéntesség, mint tanulási forma terjesztése és az intergenerációs együttműködések témája) közül mely szolgáltatási területen, vagy területeken rendelkezik tapasztalatokkal, azaz mely területen / területeken nyújt vagy nyújtott szolgáltatásokat.

6.2. Az 1. hipotézis tesztelésére szolgáló kérdések struktúrája és tartalma, elméleti, szakmai alapvetései

Hipotézisünk alapján, az idősödő társadalom tanulás iránti szükséglete domináns módon, a lelki egyensúllyal összefüggő, társas és közösségi igényekből táplálkozik, ami leképeződik a szolgáltatások igénybevételére vonatkozó motivációkban is.

A hipotézis érvényességét első lépésben azon – koránt sem egyértelmű – alapvetés vizsgálatával közelítettük, mely szerint a szolgáltató szervezetek szolgáltatói gyakorlata a célcsoporti igények és szükségletek bázisán áll, vagyis a szervezetek olyan szolgáltatásokat, programokat indítanak, melyekre a célcsoport részéről igény, szükséglet mutatkozik.

A kérdéskör vizsgálatát a humán szolgáltatások speciális jellege és a szolgáltatási piacon betöltött helye indokolja, mivel a kutatás homlokterébe tartozó szolgáltatások jellemző módon nem a piac klasszikus szabályai szerint működnek. A vizsgált célcsoport jelentős része nem piacképes, vagyis nem, vagy nem feltétlenül tudja piaci áron megfizetni azokat a szolgáltatásokat, melyekre igénye van. Így a szolgáltató szervezetek az általuk kínált szolgáltatások elérését, igénybevételét, sok esetben a piaci ár torzításával, vagyis olcsóbban vagy térítésmentesen nyújtják. Ebből adódó módon a szolgáltatásnyújtás pénzügyi értelemben számos esetben nem rentábilis. A rentabilitás biztosítására a szolgáltató szervezetek számos módszert, eszközt alkalmaznak, melyek jó részének vizsgálata jelen kutatás részét is képezi. Ilyen módszereknek tekinthetők például a szociális gazdaság típusú megoldások, a közösségi kezdeményezések, az önkéntesség, vagy az adománygyűjtés is, de minden bizonnyal a legjelentősebb „eszköz” – a támogatásszerzés, ezen belül pedig az állami támogatások elérése, jellemző módon pályázati forrásból.

Mindamellet a rentabilitás biztosításának igénye, s a célcsoporti szükségletek számos esetben keresztezik egymást. Az állami forrásból elérhető pályázati támogatások központilag meghatározott célrendszer alapján, az állam által fontosnak és fejlesztésre érdemesnek ítélt programok, projektek megvalósítását, szolgáltatások fejlesztését támogatja. Azonban még egy, a szubszidiaritás elveit betartó fejlesztéspolitika mentén – ahol a helyi szinten jelentkező igények kumulált, összegzett és elemzett listájából artikulálódnak az adott területeket érintő társadalmi célok és eszközök - is nehezen elképzelhető, hogy a helyi, közösségi szinteken, adott célcsoporti réteg igényeiből eredő szükségletek pontosan lefedik az állami szinten megfogalmazott célokat, eszközöket. Így a rentabilitás érdekében állami támogatást igénybe vevő szervezetek sok esetben nem a helyi igényekre, hanem az állami, kormányzati célokra reagálnak, azaz a kereslet kielégítése helyett – a központi célok teljesítése érdekében – keresletet teremtenek. Számos esetben ez az egyik oka annak is, hogy a központi forrásból megvalósuló kezdeményezések kvázi „projekt szinten ragadnak”, s nem tudnak hosszú távon is működő szolgáltatásokká válni, hiszen tevékenységeikre valódi közösségi igény nem mutatkozik.

A célzott támogatások igénybevételén túl, jelentősen térítheti el a szolgáltató szervezeteket a célcsoporti igények és szükségletek kielégítésétől az adott szervezet szervezeti struktúrája, meglévő humán és tárgyi kapacitása és a szervezeti kultúra aktuális szintje is. Amennyiben adott szervezet nem kellő mértékben rugalmas, erős lehet a készlet a már meglévő, akár hosszabb ideje futtatott programok, szolgáltatások igényektől akár független további működtetésére, hiszen ezen bejáratott tevékenységekhez kiérlelt ütemtervvel, megfelelő szakembergárdával és eszközkészlettel rendelkeznek. Amennyiben állami, vagy egyéb támogatás mellett keresletet teremtenek tevékenységükhöz, a valódi célcsoporti szükségletek akár hosszú ideig is a mélyben szunnyadhatnak.

Fentiek alapján, a szervezetek szolgáltatásnyújtásra vonatkozó indítékait és inputjait a hipotézis érvényessége szempontjából lényeges szempontnak tartjuk. Ennek alapján vizsgáltuk, hogy a

szolgáltatásnyújtó szervezetek szakembereinek véleménye alapján, szervezetüknél milyen információk/ beállítódások befolyásolják a szolgáltatásnyújtás jellegét, tartalmát (ls. Kérdőív 1. kérdés).

A szolgáltatások igénybevételének motivációit, vagyis mindazon tényezők beazonosítását, melyek a szolgáltató szakemberek véleménye szerint leginkább befolyásolják az idősödő generáció tagjait abban, hogy részt vegyenek tudásbővítő és/vagy képesség és készségfejlesztő programokban, szolgáltatásokban, a motivációk lehetséges tárházát felvonultató skálázott kérdéssel próbáltuk közelíteni. A helyzetelemzés során azonosított valamennyi motivációs tényező kapcsán 1-7-ig skálázott kérdésekben mértük a motiváció szubjektív erősségét – a gyenge motivációtól (1-es), az erős motiváció (7-es) szintjéig.

A felsorakoztatott motivációs késztetések helyenként árnyalatnyi, máshol pedig szemléletben is különböző indítékok egymásmellettsége, melyek tükrözik a témával kapcsolatos közvélekedésben elterjedt, s a szakmapolitika szintjéig ívelő különbségeket is.

Támogatáspolitikai szinten is lecsapódó (minden valószínűség szerint gazdaságpolitikai célokból levezetett) nézet az idősödő generációk munkaerő-piaci képességeinek megújítása, bővítése, az idősödő generációk foglalkoztatási esélyeinek növelése. Kérdés persze, hogy e célok pusztán a nemzetgazdaság szintjén vágyott állapotot tükrözik, vagy az idős emberek saját igényeiből táplálkozó szükségletek megnyilvánulásai is egyben.

A motivációs késztetések lágyabb (softer), fentiekől szemléleti szinten eltérő megközelítései - az igények háttérében - nem elsősorban a racionális, kézzelfogható eredményekkel kecsegtető megfontolt indítékokat, hanem lelki, közösségi szükségletek kielégítésének vágyát sejtetik. (ls. Kérdőív 2. kérdés).

A motivációk közelítésének kvázi „ellenőrző” kérdéseként vizsgáltuk azt, hogy a szakemberek véleménye alapján, a szolgáltatások marketingkommunikációjában milyen, a célcsoport motivációjára utaló „hívószavak” használatát tartják leginkább hatékonynak (ls. Kérdőív 9. kérdés). A skálázott „hívószavak” tartalmaik alapján a kérdőív 2. kérdésében felsorakoztatott motiváció-típusok leképezései. Így a két kérdés azonos motivációs szempontra utaló skálaértékeinek egybecsengését a válaszok érvényességét erősítő elemzési eredménynek tekintjük.

Az időstanulás alapmotivációi mellett, vagy ezzel párhuzamos módon az eredeti preferenciákat módosító szolgáltatás-választást eredményezhet a kínált szolgáltatások tartalmától független (és/vagy azt körülölelő) minden olyan körülmény, amely a szolgáltatásnyújtás időbeliségét, módját, módszerét érinti. Tapasztalataink alapján az idősödő és idős generációk más generációknál érzékenyebbek a szolgáltatások megvalósításának bármely körülményére, módjára. Vagyis egy, a szolgáltatási tartalomra irányuló erős motiváció is lecsapódhat látszólagos érdektelenségben, holott a választást számos esetben a szolgáltatásnyújtás körülményei, s nem a tartalma akadályozzák meg. A szolgáltatásnyújtás körülményeinek befolyásoló erejét, a szolgáltató szakemberek tapasztalatai alapján, skálázott (1-5) preferenciákra adott szubjektív válaszok alapján közelítjük (ls. Kérdőív 3. kérdés).

Nyitott kérdésként fogalmaztuk meg a szolgáltató szakemberek felé a szolgáltatási gyakorlatukban alkalmazott és bevett motivációs eszközök milyenségére, hatékonyságának okaira vonatkozó kérdést azon igénnyel, hogy gazdagítsuk a jó gyakorlatok terjesztésnek eszköztárát.

Az 1. sz. hipotézisünk második része, a szolgáltatások hatékony kommunikációs módszereinek, és a leginkább hatékonyan ítélt kommunikációs csatornáinak felmérését célozta (ls. Kérdőív 3. blokk). A

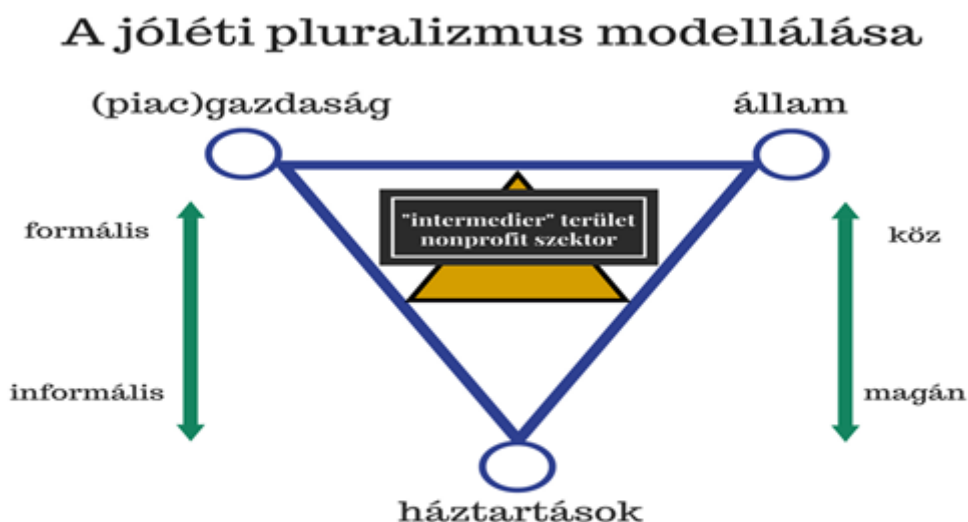
kommunikációs csatornák hatékonyságát a módszerek sokaságának skálázott mérésével közelítettük (ls. Kérdőív 8. kérdés).

6.3. A 2. hipotézis tesztelésére szolgáló kérdések struktúrája és tartalma, elméleti és szakmai alapvetései

A hipotézis, s érvényességének ellenőrzése – az idősödő (50+) és idős korosztályok számára nyújtott szolgáltatások közszolgáltatási jellegét, az erre vonatkozó beállítódások és az uralkodó szemlélet következményeként megfigyelhető cselekvési logikát és gyakorlatot veszi górcső alá. Helyzetelemzésünk tapasztalatai alapján a szolgáltató szervezetek és szakemberek leginkább állami felelősségként kezelik az idősktatás kérdését, s így a szolgáltatások finanszírozását, fenntartását is az állam feladataként tételezik. Az állammal szembeni elvárások aránytalansága mindamelllett veszélyezteti a szolgáltató szervezetek és klienseik organikus kapcsolatát – azt, hogy a kliensek igényeire, szükségleteire reagáló módon szolgáltassanak.

A tématerületre vonatkozó (s az együttműködések kérdésköréhez is átvezető) szakmai alapvetésünk az Adalbert Evers és Thomas Olk által kidolgozott jóléti pluralista koncepció elméleti modelljét tükrözi. (A modellről részletesen Bartal Anna Mária: Nonprofit elméletek, modellek, trendek c. könyvének „A jóléti államelméletek” fejezetében olvashatunk, illetve a témát a humán szolgáltató szervezetek társadalmi partnerképzéssel foglalkozó tanulói jegyzetében társszerzőként jómagam is feldolgoztam – sic. Váradai Zsuzsanna – Végh Márta: Társadalmi partnerképzés, tanulói jegyzet, 2017., CSBO).

A jóléti pluralista koncepció értelmében, a jólét a különböző szektorok összjátékának eredménye.

Forrás: Evers 1988 alapján

1. ábra. A jóléti pluralizmus modellálása. (Forrás: Evers 1988 alapján, in. Bartal Anna Mária (2005): Nonprofit elméletek, modellek, trendek, Budapest, Századvég Kiadó, 96. oldal. Az ábrát a könyv ábrája alapján szerkesztette: Végh Márta

A modellben a nonprofit szektor jellemzői a három szektor jellemzőiből épülnek fel (pl. szervezeti célokban, elvekben, cselekvési módokban, stb.), s ez jelenti azt is, hogy működési logikájukban valamennyi szereplő szerepét felveszik, s így – kvázi hibrid szerveződési formaként – kapcsolataiban a komplexitás megjelenítője. A modell hálózati összefüggések szempontjából is következtéseket rejt magában, melyek azonban már átvezetnek kutatásunk együttműködések vizsgálo részéhez.

A modell - hipotézisünk, s kutatásunk szempontjából - izgalmas része a szektorális hatások és kapcsolatok egyensúlya. Amennyiben ezen egyensúlyi helyzet megbomlik, az a cselekvés terében, tehát a szolgáltatás gyakorlatában is deformációt és dezintegrációt eredményez.

A kérdőívben skálázott kérdéssor szolgál a válaszadók azon véleményének felmérésére, amely a különböző szektorok időstanulás-finanszírozásában játszott felelősségét taglalja (ls. Kérdőív 12. kérdés). Az összetett kérdés szektoronként (1-7-es skálán) közelíti a válaszadók véleményét.

Az elemzett eredmények érvényességét erősítő (vagy gyengítő) skálázott összetett kérdésben vizsgáljuk a szolgáltató szervezetek által biztosított szolgáltatások finanszírozási forrásainak összetételét, az egyes forrástípusok jelentőségét, vagy éppen dominanciáját (ls. Kérdőív 11. kérdés). Hipotézisünk alapján a szolgáltatásnyújtás forrásai több pólusúak, de az állami támogatások és pályázati források erős dominanciával bírnak.

6.4. A 3. hipotézis tesztelésére szolgáló kérdések struktúrája és tartalma, elméleti és szakmai alapvetései

A 3. hipotézisünk a szolgáltató szervezetek együttműködéseit, azok jellegét, formáját járja körül. A humán szolgáltató szervezetek, s ezen belül a jelen kutatásunk keretében vizsgált, az időződő és idős korosztályt célzó szolgáltatásokat biztosító szervezetek kapcsolatrendszerére, az együttműködések optimális jellegére vonatkozóan a fentiekben már idézett jóléti modellt tekintjük mintának. A humán szolgáltatások hatékony szolgáltatásnyújtási folyamata az együttműködések komplex, s valamennyi szektort érintő kiegyensúlyozott rendszerét feltételezi.

Mindemellet az együttműködések gyakorlata jellemző módon, optimális esetben is csak közelíti a kiegyensúlyozottságot. Az együttműködések jellegének és fontosságának megértéséhez jó rálátást adhat az alábbi tipizálás, mely az együttműködések formáit „vegytisztán” mutatja be:

<p>Érték alapon, önként létrejött kooperáció</p> <p><i>pl. hasonló szemlélettel dolgozó szervezetek együtt szerveznek programot a klienseknek</i></p>	<p>Érdek alapon, önként létrejött kooperáció</p> <p><i>pl. közös program lebonyolítására azért jött létre együttműködés, mert az egyik szervezetben a megfelelő infrastruktúra hiányzik, a másik szervezetben pedig a szakmai tudás</i></p>
<p>Érték alapon, kényszerből létrejött kooperáció</p> <p><i>pl. hasonló szemlélettel dolgozó szervezetek egy pályázati kiírás miatt együttműködnek</i></p>	<p>Érdek alapon, kényszerből létrejött kooperáció</p> <p><i>pl. pályázati kiírás miatt szükséges együttműködés, hogy közös irodát tudjon bérelni a két szervezet</i></p>

2. sz. ábra: Együttműködés szervezetek között. (Forrás: Pontyos Tamás (2007): Fokról fokra – Hogyan javíthatjuk egy civil szervezet fenntarthatóságát, Budapest, Ökoszolgálat Alapítvány)

A hatékony szolgáltatásnyújtás biztosításához a fentiekben bemutatott együttműködési formák egymásmellettiességét és/vagy egymásra épülését érdemes célozni. Mindemellet,

„az érték alapú, önként vállalt együttműködés hosszú távon csak úgy és csak akkor működik hatékonyan, ha a közös értékek mögött/mellett, illetve e közös értékek talaján az együttműködő partnerek meg tudják fogalmazni mind az együttműködésben, mind pedig saját szervezeti, intézményi identitásuk bázisán azt, vagy azokat a közös és/vagy egyéni, szervezeti érdekeket is, amelyek motivációként szolgálnak. A kényszerből, érték alapon létrejött együttműködés pedig a közös érdekek kikristályosodásával önként vállalt együttműködéssé nemesedhet;

Az érdek alapon önként vállalt kooperáció hosszabb távon kikényszeríti az együttműködés értékrendszerének kialakítását/kialakulását, ami visszahat a szervezeti/intézményi értékvilágra, szervezeti kultúrára is. A kényszerből létrejött együttműködések kapcsán, ugyanezen folyamatot érdemes feltételezni, de hosszú távon - ha a közös értékek kialakulása nem történik meg - számolni kell az együttműködés felbomlásával is.

Az együttműködés motivációjától függetlenül, akár rövid távú, akár hosszabb távú együttműködésekben gondolkodunk, feltétlenül tisztázni kell – mindkét fél részéről - az együttműködés célját, pontos kereteit, az együttműködésbe investált akár emberi, akár egyéb erőforrások mértékét, tartalmát, időbeliségét, a várt eredményeket és hatásokat, s hogy ezen eredményeken, hogy „osztunk meg” a partnerrel. „

(sic. Váradi Zsuzsanna – Végh Márta: Társadalmi partnerképzés tanulói jegyzet, 2017., CSBO)

A 3. sz. hipotézisünk alapján, az időződő (50+) és idős korosztályt célzó szolgáltató szervezetek együttműködései sokrétűek, de az együttműködések jellegében alacsony fokú a kölcsönösség és a partneri viszonylat, vagyis az együttműködések nem kiegyensúlyozottak.

A hipotézis érvényességének vizsgálatát két összetett, mátrix típusú kérdéssel teszteltük. A Kérdőív 5. sz. kérdésével a szolgáltató szervezetek együttműködéseinek típusát vizsgáljuk a szolgáltatásnyújtás különböző szakaszaiban (tervezési, toborzási szakasz, finanszírozás, megvalósítás és disszemináció). Mindemellett a 6. sz. kérdés a szolgáltató szervezet különböző szektorokkal bonyolított együttműködéseinek jellegét kívánja közelíteni (piaci alapokon nyugvó, hierarchikus, jogi, a reciprocitás, vagy az önkéntesség elvein alapuló).

Nyitott kérdésként kíváncsiak voltunk a válaszadó szakemberek hatékony együttműködési formákra vonatkozó szakmai tapasztalatára is.

6.5. 4. hipotézis tesztelésére szolgáló kérdések struktúrája és tartalma, elméleti és szakmai alapvetései

A 4. hipotézisünk – a fentiekben leírtak alapján – akár a 2. és 3. hipotézis eredőjeként, ezen hipotézisek tesztjeként is értelmezhető. A projektek, programok formájában megvalósuló kezdeményezések szolgáltatással a rendszeres időközönként ismétlődő jellegük, bevett s kiforrott módszertanuk által válhatnak. A projektek kvázi előkészítői, műhelyfázisai kell(ene), hogy legyenek a szolgáltatási folyamatnak. Tapasztalataink alapján, a hazai humán szolgáltatási gyakorlat inkább a projektek, szolgáltatási kezdemények, mint a szolgáltatások terepe. A problémakör átvezet a szolgáltatások kiterjesztésének lehetőségéhez és annak módjához is.

A hipotézis érvényességének vizsgálatát a Kérdőív 13. és 14. kérdése alapján végeztük el. Az összetett, mátrix típusú 13. kérdés alapján a szolgáltatásnyújtás időbeliségét, rendszerességét vizsgáljuk, s próbáljuk beazonosítani azon okokat, amelyek - a válaszadó szakemberek szolgáltatási gyakorlata és tapasztalata alapján – korlátozzák a rendszeres szolgáltatásnyújtást. A 14. kérdés nyitott kérdésként a

szakemberek véleményét térképezi fel a hosszú távú szolgáltatásnyújtás finanszírozási és kapacitásbeli feltételei tekintetében.

7. Jó gyakorlatok a kutatás szolgálatában

A fejlesztési folyamat szinte valamennyi szakaszában – a részterületenként megvalósított szakmai műhelyek, tanulmányutak és terepmunkák részeként – az együttműködő nemzetközi partnerszervezetek és a hazai partnerszervezetek közreműködésével ún. „jó gyakorlatokat” gyűjtöttünk. A cél egy olyan jó gyakorlat-tár létrehozása volt, amely egyrészt lehetőséget kínál az adaptálásra, vagyis a szolgáltatások kiterjesztésére, másrészt pedig a kutatás eszközeként, bázisként és visszacsatolási alapként használható az elemzési folyamatban.

A fejlesztési folyamat során összességében 56 jó gyakorlatot gyűjtöttünk. Terjedelmi korlátok miatt, jelen kutatási zárójelentésben pusztán felsorolásszerűen, az érintett szolgáltatási területeket, a donorszervezetek neveit és a jó gyakorlatok címeit adjuk közre, mindemellett az elemzés folyamatában hivatkozásszerűen és visszacsatolási igénnyel használjuk szakmai tartalmaikat is.

A szolgáltatások leírásait is tartalmazó jó gyakorlat-tár a fejlesztés honlapján teljes terjedelmében elérhető (<http://all-local.ckh.hu>).

A tudástranszfer típusú szolgáltatások részterületen 14 jó gyakorlatot gyűjtöttünk össze. A 14 jó gyakorlatból négy nemzetközi (DANTE – Horvátország), s tíz a hazai gyakorlatból származik.

s.sz.	Résszolgáltatási terület	Donorszervezet	Jó gyakorlat címe
1.	Tudástranszfer LLL szolgáltatások a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Horvátország - Dante	Az aktív élet receptje
2.	Tudástranszfer LLL szolgáltatások a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Horvátország - Dante	Nyelvtanulás 50 év felett
3.	Tudástranszfer LLL szolgáltatások a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Aktív Időskorért Alapítvány	Pécsi Szenior Akadémia - Az aktív időskorért
4.	Tudástranszfer LLL szolgáltatások a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Támasz Alapítvány - Y Közösségi Ház	Harmónia szolgáltatáscsomag
5.	Tudástranszfer LLL szolgáltatások a szenior társadalomban (tanulmányút)	Őszi Fény Idősek Otthona	Mintaprogram a minőségi időskorért
6.	Tudástranszfer LLL szolgáltatások a szenior társadalomban (tanulmányút)	Alapítvány Alsómocsoládért	Szenior Közösségfejlesztés
7.	Tudástranszfer LLL szolgáltatások a szenior társadalomban (terepmunka)	Aktív Időskorért Alapítvány / Institut Kett Paedagogik	Franz Kett módszerén alapuló tematikus foglalkozás
8.	Tudástranszfer LLL szolgáltatások a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Dante – Horvátország	DigiS - Digitális Kompetenciák tanítása idősek számára
9.	Tudástranszfer LLL szolgáltatások a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Dante – Horvátország	Foglald (Le) Magad!
10.	Tudástranszfer LLL szolgáltatások a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Aktív Időskorért Alapítvány	Szenior turisták

11.	Tudástranszfer LLL szolgáltatások a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Pécsi Közösségi Alapítvány	Eleven városi emlékezet- PÉCS8 program – amikor egy város írhatja meg a saját történetét
12.	Tudástranszfer LLL szolgáltatások a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Y Közösségi Ház	Információs és szolgáltatási pont
13.	Tudástranszfer LLL szolgáltatások a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Y Közösségi Ház	Gazdálkodj okosan! - csoportos foglalkozások, interaktív előadások, egyéni tanácsadások
14.	Tudástranszfer LLL szolgáltatások a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Y Közösségi Ház	Családi kör - családsegítő pont működtetése

Az önkéntesség, mint tanulási forma a szenior társadalomban – szolgáltatási részterületen gyűjtött jó gyakorlatok száma 13. Ebből öt jó gyakorlat nemzetközi (Tenenet oz. – Szlovákia), nyolc pedig a hazai gyakorlatból származik.

s.sz.	Résszolgáltatási terület	Donorszervezet	Jó gyakorlat címe
1.	Az önkéntesség, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Tenenet oz. - Szlovákia	Szeniorokkal a gyerekekért
2.	Az önkéntesség, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Tenenet oz. – Szlovákia	Szegénység és foglalkoztatás
3.	Az önkéntesség, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Tenenet oz. – Szlovákia	Katicabogár segítség
4.	Az önkéntesség, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Pécsi Közösségi Alapítvány	Szomszédünnep
5.	Az önkéntesség, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület, Dél-Dunántúli Régió, Pécs	Máltai Szépség Nap
6.	Az önkéntesség, mint tanulási forma a szenior társadalomban (tanulmányút)	Otthon Segítünk Alapítvány	Családsegítés felkészített önkéntesekkel
7.	Az önkéntesség, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Y Közösségi Ház	Háló szolgáltatás
8.	Az önkéntesség, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület, Dél-Dunántúli Régió, Pécs	Intergenerációs Nap
9.	Az önkéntesség, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Magyar Máltai Szeretetszolgálat Egyesület, Dél-Dunántúli Régió, Pécs	Jelenlét Program
10.	Az önkéntesség, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Pécsi Közösségi Alapítvány	ÉLŐ ADÁS
11.	Az önkéntesség, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Pécsi Közösségi Alapítvány	SWIMATHON
12.	Az önkéntesség, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Tenenet oz. – Szlovákia	Szeniorok és gyerekek
13.	Az önkéntesség, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Tenenet oz. – Szlovákia	Adoptálj magadnak egy Óvodát

Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban - részterületen összesen 17 jó gyakorlatot gyűjtöttünk, melyek közül 6 nemzetközi (Navicula.m – lengyel), 11 pedig hazai szolgáltatási gyakorlatokból származik.

s.sz.	Résszolgáltatási terület	Donorszervezet	Jó gyakorlat címe
1.	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Navicula.m – lengyel	Egészség és pszicho-szociális aktivitás képzés
2.	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Navicula.m – lengyel	Kórus (nem) csak kezdőknek
3.	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Navicula.m – lengyel	Szeniorok szociális és kulturális bevonása "Lodz Senioralia"
4.	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Y Közösségi Ház	Tor-túra szolgáltatás;- Mozgásterápia, alternatív beltéri mozgásformák; természetjáró klubok, kirándulások
5.	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Nevelők Háza Egyesület	Tudatos életvezetés - A város is ehető - gasztruműhely
6.	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Pécsi Életmód Egyesület	Interaktív főzőklub
7.	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Vasasért Egyesület	Életmódváltó klub - Sportágismertető
8.	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban (terepmunka)	Pécsi Életmód Egyesület / Naturi	Élő (nyers) ételek készítése és népszerűsítése
9.	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Navicula.m - lengyel	SOCIAL AND CULTURAL PARTICIPATION OF SENIORS „FLYING GRANDMOTHERS WITH PLUS” Az idős korosztály társadalmi és kulturális részvétele: „Repülő Nagyik a szükséges plusszal”
10.	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Navicula.m – lengyel	Project „KULINARNIE – KU ZDROWIU” „Kulinária”
11.	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Navicula.m – lengyel	DAILY RESIDENCE HOUSES – Nappali Ellátó Házak
12.	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Vasasért Egyesület	Esélyegyenlőség-érzékenyítés "Másnak lenni" program

13.	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Vasasért Egyesület	Időskori művészeti foglalkozás-gondozás a demencia ellen
14.	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Pécsi Életmód Egyesület	„Egészségügyi szűrés, tanácsadás szabadtéri rendezvényeken”
15.	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban (szakmai műhely)	Pécsi Életmód Egyesület	Ismeretterjesztő előadás sorozat
16.	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban (terepmunka)	Vasasért Egyesület	Szabadidős programok a Vasasért Egyesületben
17.	Az egészséges életmód, mint tanulási forma a szenior társadalomban (tanulmányút)	Kaba farm, Almáskeresztúr	Kaba Lamin és Simone küldetése Magyarország elmaradott térségében: kistermelői kecskesajt és hús termékek előállítás, falusi vendégasztal működtetése.

Az intergenerációs együttműködések - szakmai részterületen gyűjtött jó gyakorlatok száma 12, melyből négy nemzetközi (AKLUB – Csehország), s nyolc a hazai szolgáltatási gyakorlatokból származik.

s.sz.	Résszolgáltatási terület	Donorszervezet	Jó gyakorlat címe
1.	Intergenerációs együttműködések (szakmai műhely)	AKLUB - Csehország	Páros Családi Nemzetközi Sakkverseny
2.	Intergenerációs együttműködések (szakmai műhely)	AKLUB Csehország	Mobil Önkéntes Kávézó
3.	Intergenerációs együttműködések (szakmai műhely)	ANK BACCHUS Borklub	A közösségépítő BOR
4.	Intergenerációs együttműködések (szakmai műhely)	Nyugdíjasok Egyesülete – Pécs	Generációk a közös örömekért
5.	Intergenerációs együttműködések (szakmai műhely)	Nevelők Háza Egyesület	Tudatos életvezetés - Cicoma átalakító alkotóműhely
6.	Intergenerációs együttműködések (terepmunka)	Színes Gyöngyök Egyesület	Ízeken át a szívekhez
7.	Intergenerációs együttműködések (szakmai műhely)	Y Közösségi Ház	LégyOtt Szolgáltatáscsomag
8.	Intergenerációs együttműködések (szakmai műhely)	Y Közösségi Ház	Mz/X Digitális Kompetenciafejlesztő Képzés
9.	Intergenerációs együttműködések (szakmai műhely)	AKLUB Csehország	Mondd el! program
10.	Intergenerációs együttműködések (szakmai műhely)	AKLUB Csehország	Olvass nekem! program
11.	Intergenerációs együttműködések (szakmai műhely)	Apáczai Közösségi Ház	Nyitott kapuk - közösségi napok a régi Kertvárosban
12.	Intergenerációs együttműködések (szakmai műhely)	Apáczai Közösségi Ház	Tevékeny szépkorúság

8. A hipotézisek ellenőrzése, összehasonlító és elemző visszacsatolások

A tanulmány további részében rátérünk a kérdőíves kutatás eredményeinek részletes ismertetésére, vagyis a hipotézisek ellenőrzésére. A kérdőív elemzési eredményeit folyamatosan, minden elemzési szempont kapcsán visszacsatoljuk a gyűjtött jó gyakorlatok szolgáltatásnyújtási tapasztalataira is. Az elemzést - a kérdőíves kutatás célcsoportjának részletes bemutatását követően - a felállított hipotézisek sorrendjében végezzük el. Valamennyi elemzési szempontot a mindkét országban (magyar és horvát) lekérdezett 100-100 kérdőív vonatkozásában, összehasonlító módon kezeljük, s releváns esetben keressük a két ország adott elemzési szempont tekintetében tapasztalható különbözőségeinek okait is.

8.1. A kérdőíves kutatás célcsoportjának részletes bemutatása

8.1.1. Szociodemográfiai jellemzők

8.1.1.1. A kérdőívet kitöltők nem és kor szerinti megoszlása országonként:

A kérdőívet kitöltő magyarországi szolgáltatási szakemberek 72%-a nő, s 28%-a férfi. A kitöltők jelentős része (62 %) a középkorosztályba tartozik (38% 36-45 év közötti, s 24 %-uk 46-55 év közötti szakember).

1. sz. táblázat: Nem és kor szerinti megoszlás Magyarországon (fő)

Nem	Korcsoport						Összesen
	-18	18-25	26-35	36-45	46-55	56+	
Nő	0	0	17	32	12	11	72
férfi		5	5	6	12	0	28
Összesen	0	5	22	38	24	11	100

(saját szerkesztés)

A kérdőívet kitöltő horvátországi szakemberek 67 %-a nő, s 33% férfi. A kitöltők legjelentősebb része (61%) ezen célterületen is a középkorosztályt képviseli (36% a 36-45 év közötti, míg 25% a 46-55 év közötti korosztályba tartozik).

2. sz. táblázat: Nem és kor szerinti megoszlás Horvátországban (fő)

Nem	Korcsoport						Összesen
	-18	18-25	26-35	36-45	46-55	56+	
Nő	0	2	18	24	16	7	67
férfi	0	0	8	12	9	4	33
Összesen	0	2	26	36	25	11	100

(saját szerkesztés)

A válaszadó nők magas aránya mindkét országban utal a női szakemberek humán szolgáltatási szektorban jellemző magas számára is. A válaszadók között egyik országban sem volt 18 év alatti célcsoporttag. Ezt magyarázhatja, hogy bár a középkorosztály önkéntes munkavégzése az elmúlt években felfutóban van, rendszeres munkavégzésük és arányuk még elhanyagolható.

8.1.1.2. A kérdőívet kitöltők befejezett iskolai végzettsége korcsoportonként és országonként

A magyarországi célcsoporttagok jelentős része felsőfokú végzettséggel rendelkezik. A kitöltők 41 % a főiskolai, s 32 %-uk egyetemi végzettséggel bír. Viszonylag magas (12%) a posztgraduális képzettséggel rendelkezők aránya is. A felsőfokú végzettségűek (főiskola – egyetem és posztgraduális képzés) mindösszesen 85%-ot képviselnek az összes kitöltő között.

3. sz. táblázat: Befejezett iskolai végzettség korcsoportonként, Magyarországon (fő)

Korcs/ végzettség	általános iskola	szak- iskola	szakközép iskola	gimnázium v. szakg	felsőfokú (főiskola)	felsőfokú (egyetem)	poszt grad.	Összesen
-18	0	0	0	0	0	0	0	0
18-25	0	0	0	5	0	0	0	5
26-35	0	0	0	0	11	11	0	22
36-45	5	0	0	0	18	15	0	38
46-55	0	0	0	0	12	6	6	24
+56	0	0	0	5	0	0	6	11
összesen	5	0	0	10	41	32	12	100

saját szerkesztés

A kérdőívet Horvátországban kitöltő szakemberek összetételében messze legmagasabb arányt az egyetemi végzettséggel rendelkező szakemberek teszik ki (77%). A főiskolát végzettek aránya 18%, míg 1 fő végzett posztgraduális képzést. Így a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya mindösszesen (18+77+1) 95%-ot tesz ki.

4. sz. táblázat: Befejezett iskolai végzettség korcsoportonként, Horvátországban (fő)

Korcs/ végzettség	általános iskola	szak- iskola	szakközép iskola	gimnázium v. szakg	felsőfokú (főiskola)	felsőfokú (egyetem)	poszt grad.	Összesen
-18	0	0	0	0	0	0	0	0
18-25	0	0	0	0	1	1	0	2
26-35	0	0	1	1	4	20	0	26
36-45	0	0	0	0	8	28	0	36
46-55	0	0	1	0	1	23	0	25
+56	0	0	1	0	4	5	1	11
összesen	0	0	3	1	18	77	1	100

saját szerkesztés

A kérdőívet kitöltő magyarországi szakemberek iskolai végzettség szerinti összetétele heterogénebb képet mutat. A kitöltők között megtalálhatóak az általános iskolai végzettséggel rendelkezők is, s számos a gimnáziumi végzettséggel rendelkezők aránya (10%). Mindemelllett a horvátországi szakemberek között jelentősen magasabb az egyetemi végzettségűek aránya, bár a valamennyi felsőfokú végzettségű célcsoporttag viszonylatában az országok közötti eltérés már nem tekinthető kiugróan magasnak (Magyarországon 85%, míg Horvátországban 95%).

8.1.2. A szolgáltató szervezetek szakembereinek megoszlása szektorok és a szervezetnél betöltött pozíció szerint, országonként

A kérdőívet kitöltő magyarországi szakemberek jelentős része civil szervezeteknél dolgozik (54%). A non-formális közösségeknél tevékenykedők aránya 6%, így a nonprofit szektor szakemberei összességében 60%-os arányban képviseltetik magukat. Az állami fenntartású és a piaci szektorban dolgozók aránya egyaránt 20-20 %. A különböző pozíciókban dolgozó szakemberek közül, a beosztottként dolgozók aránya a legmagasabb (53%).

5. sz. táblázat: Szakemberek megoszlása szektorok és pozíció szerint, Magyarországon (fő)

Szektor/pozíció	Szolgáltató szervezetnél betöltött pozíció				Összesen
	Felsővezető	középvezető	beosztott	egyéb	
állami fenntartású intézmény	3	0	12	5	20
civil szervezet	8	11	27	8	54
non formális közösség	6	0	0	0	6
piaci szektorba tartozó szervezet	1	0	14	5	20
Összesen	18	11	53	18	100

saját szerkesztés

A horvátországi célcsoport-szakemberek többsége ugyancsak a civil szektorban dolgozik (66%), s 3%-ot tesz ki a non-formális közösségnél dolgozók aránya. Így a nonprofit szektor szakemberei 69%-os arányban képviseltetik magukat. Az állami fenntartású szervezetek, intézmények szakemberei a magyarországihoz hasonló, 19%-os arányban vannak a kitöltők között, míg a piaci szervezetnél dolgozók alacsonyabb, 12%-os arányban vannak jelen. A kérdőívet kitöltő szakemberek legnagyobb arányban Horvátországban is – a beosztottként dolgozók közül került ki.

6. sz. táblázat: Szakemberek megoszlása szektorok és pozíció szerint, Horvátországban (fő)

Szektor/pozíció	Szolgáltató szervezetnél betöltött pozíció				Összesen
	Felsővezető	középvezető	beosztott	egyéb	
állami fenntartású intézmény	1	3	14	1	19
civil szervezet	4	10	35	17	66
non formális közösség	0	1	2	0	3
piaci szektorba tartozó szervezet	0	1	10	1	12
Összesen	5	15	61	19	100

saját szerkesztés

8.1.3. A szolgáltató szervezetek szakembereinek részszolgáltatási területeken való jártassága részszolgáltatási területenként és szektoronként

A célcsoport-kiválasztás szempontjai között szerepelt, hogy a kérdőívet kitöltők – munkáltató szervezeteiknél végzett szakmai tevékenységeik eredőjeként tapasztalattal rendelkezzenek valamely, a kutatási és fejlesztési folyamatban vizsgált részszolgáltatási területen. A lekérdezés tapasztalatai alapján a lekérdezésben résztvevők – mindkét országban – jellemző módon több szolgáltatási terület vonatkozásában is jártassággal bírnak. Az elemzés szempontjából nem érdektelen a részterületeken való jártasságok aránya, s ezek megoszlása a különböző szolgáltatási szektorokban dolgozók között.

A magyarországi vizsgálat eredményei alapján (ls. 7. ábra) a kérdőívet kitöltők legnagyobb arányban az egészségtudatos életmód terjesztése résszolgáltatás területen bírnak tapasztalattal (60 %). Jelentős még (45%) az intergenerációs együttműködések részterület ismerőinek aránya. A vár eredményekhez képest viszonylag alacsonynak mondható az önkéntesség, mint tanulási forma tématerületen ismeretekkel rendelkezők szintje (12%), s ennek megoszlása a különböző szektorok között.

7. ábra: A szakemberek szolgáltatási területeken szerzett jártasságai, szektorok szerint, Magyarországon (fő)

Szektor/ részszolg-i terület	Egészségtudatos életmód terjesztése	Tudástranszfer típusú szolgáltatás	Az önkéntesség, mint tanulás	Intergenerációs együttműködések
állami fenntartású intézmény	13	9	3	11
civil szervezet	40	13	5	24
non formális közösség	0	6	0	6
piaci szervezet	7	8	4	4
Összesen	60	36	12	45

saját szerkesztés

8. ábra: A szakemberek szolgáltatási területeken szerzett jártasságai, az adott szektorban dolgozók arányában, Magyarországon (%)

Szektor/ részszolg-i terület	Egészségtudatos életmód terjesztése	Tudástranszfer típusú szolgáltatás	Az önkéntesség, mint tanulás	Intergenerációs együttműködések	Összesen (fő)
állami fenntartású intézmény	65%	45%	15%	55%	20
civil szervezet	75%	24%	9%	44%	54
non formális közösség	0%	100%	0%	0%	6
piaci szervezet	35%	40%	20%	20%	20

saját szerkesztés

A részszolgáltatási területen szerzett tapasztalatok különböző szektorok szerinti megoszlása szórt képet mutat (ls. 8. ábra) – kiugróan a civil szervezetnél dolgozók egészségtudatos életmód terjesztése területén mért magas tapasztalati aránya tekinthető. Ennek alapján, a válaszadó civil szervezeteknél dolgozók 75 %-a bír tapasztalattal az egészségtudatos életformák terjesztését célzó szolgáltatások terén. Jelentős még az állami fenntartású intézményeknél dolgozók ugyancsak egészségtudatos életmód terjesztésére irányuló tapasztalata (65 % jelezte ezt). Az állami fenntartású intézményekben dolgozók között legmagasabb az intergenerációs együttműködések terén szerzett tapasztalat (55%), míg az „önkéntesség, mint tanulás” szolgáltatási formával kapcsolatban egyik szektor dolgozója között sem jelentős a tapasztalati tudás aránya.

A horvátországi elemzett eredmények alapján (ls. 9. ábra), a kérdőívet kitöltők legnagyobb arányban a tudástranszfer típusú szolgáltatások területén jeleztek jártasságot (a kérdőívet kitöltők 93%-a). E mellett jelentős még – a magyarországi válaszadókhoz hasonló módon - az egészségtudatos életforma terjesztésében (60%), s az intergenerációs együttműködések terén (47%) mutatott tapasztalat is. Az egyes szektorok közötti eloszlás itt is heterogén, bár pl. a piaci szektorban dolgozók az önkéntesség, mint tanulási forma tekintetében egyáltalán nem rendelkeznek tapasztalatokkal, s csekély ismeretekkel bírnak az intergenerációs tanulási forma és az egészségtudatos életmód terjesztése terén is.

9. ábra: A szakemberek szolgáltatási területeken szerzett jártasságai, szektorok szerint, Horvátországban (fő)

Szektor/ részszolg-i terület	Egészségtudatos életmód terjesztése	Tudástranszfer típusú szolgáltatás	Az önkéntesség, mint tanulás	Intergenerációs együttműködések
állami fenntartású intézmény	9	18	6	4
civil szervezet	45	62	24	39
non formális közösség	3	2	1	2
piaci szervezet	3	11	0	2
Összesen	60	93	31	47

saját szerkesztés

10. ábra: A szakemberek szolgáltatási területeken szerzett jártasságai, az adott szektorban dolgozók arányában, Horvátországban (%)

Szektor/ részszolg-i terület	Egészségtudatos életmód terjesztése	Tudástranszfer típusú szolgáltatás	Az önkéntesség, mint tanulás	Intergenerációs együttműködések	Összesen (fő)
állami fenntartású intézmény	47 %	95 %	32 %	21 %	19
civil szervezet	68 %	94 %	36 %	59 %	66
non formális közösség	100 %	67 %	33 %	67 %	3
piaci szervezet	25 %	92 %	0 %	17 %	12

saját szerkesztés

A részszolgáltatási területen szerzett tapasztalatok különböző szektorok szerinti megoszlása a horvátországi adatokban is szórt képet mutat (ls. 10. ábra). Mindemellett kiugróan magas a különböző szektoroknál dolgozók tudástranszfer típusú szolgáltatásokban szerzett jártassága (az állami intézményeknél dolgozó válaszadók 95%-a, a civil szervezeteknél dolgozók 94%-a, s a piaci szervezeteknél dolgozók 92%-a rendelkezik ilyen jellegű tapasztalattal. Jelentős még a civil szervezeteknél dolgozók egészséges életmód terjesztésével kapcsolatos tapasztalatainak az aránya – a válaszadók 68 %-a rendelkezik erre vonatkozó tudással. Ugyancsak kiemelkedő (59 %) a civil szektor dolgozóinak intergenerációs tanulások tekintetében meglévő ismereti aránya is.

A két ország válaszadóinak tapasztalatait összevetve megállapítható, hogy a horvátországi válaszadók jellemzően párhuzamosan több szolgáltatási területen bírnak tapasztalattal, s számottevően több válaszadónak van a tudástranszfer típusú szolgáltatási területen ismerete.

8.2. A kutatási hipotézisek érvényességének ellenőrzése

8.2.1. Az 1. hipotézis érvényességének ellenőrzése

1: sz. hipotézis: az idősödő társadalom tanulás iránti igénye - kvázi kereslete - kevésbé artikulált, a szükségletek domináns módon, az időskorúak lelki egyensúlyjal összefüggő igényéből, társas és közösségi szükségletéből táplálkozik, így a tanulás iránti motivációt is elsősorban a lelki, közösségi szükségletek kielégítése felől lehet/érdemes megközelíteni, s alapvetően személyes, vagy személyközeli kommunikációs eszközök mentén érdemes hirdetni, propagálni a szolgáltatásokat.

A hipotézis tesztelését a kérdőív első blokkja, vagyis az 1., 2., 3. zárt és 4. nyitott kérdésekre adott válaszok elemzése alapján végezzük el – mindkét országra külön – külön, s összehasonlító módon is.

Az 1. kérdésben a szolgáltató szervezetek szolgáltatásnyújtás tartalmára, annak meghatározására vonatkozó inputjait mértük fel. A válaszokat első lépésben a szektoronkénti különbségek feltárásával közelítettük.

11. ábra: Milyen inputok alapján határozzák meg programjaikat, szolgáltatásaikat az egyes szektorok szakemberei Magyarországon? (fő)

inputok	állami fenntartású szervezetek	Civil szervezetek	nem formális közösségek	Piaci szervezetek	Összesen
Igényfelmérést végzünk az érintett célcsoport körében	14	41	3	17	78
Korábbi szolgáltatások tapasztalatai alapján	11	40	3	11	68
Olyan szolgáltatásokat szervezünk, melyekre támogatást tudunk szerezni	7	8	3	12	33
Belső szervezeti szükségletek befolyásolják a tervezett szolgáltatások jellegét	1	6	0	4	11
egyéb	0	0	0	0	0
nem tudom	0	0	0	0	0

saját szerkesztés

A 11. táblázat adataiból látszik, hogy a magyarországi válaszadók többsége szolgáltatásaik legfontosabb inputjaként az igényfelmérést tekintik (a válaszadók 78 %-a). Mindemellett viszonylag jelentős a korábbi szolgáltatási tapasztalatok (68%) és az adott szolgáltatások indításával kapcsolatban kecsegtető támogatások lehetősége is (33 %).

12. ábra: Milyen inputok alapján határozzák meg programjaikat, szolgáltatásaikat az egyes szektorok szakemberei Magyarországon? – az adott szektorban dolgozók számához viszonyítva (%)

inputok	állami fenntartású szervezetek	Civil szervezetek	nem formális közösségek	Piaci szervezetek
Igényfelmérést végzünk az érintett célcsoport körében	70 %	76 %	50 %	85 %
Korábbi szolgáltatások tapasztalatai alapján	55 %	74 %	50 %	55 %
Olyan szolgáltatásokat szervezünk, melyekre támogatást tudunk szerezni	35 %	15 %	50 %	60 %
Belső szervezeti szükségletek befolyásolják a tervezett szolgáltatások jellegét	5 %	11 %	0	20 %
egyéb	0	0	0	0
nem tudom	0	0	0	0
Összesen (fő)	20	54	6	20

saját szerkesztés

Az adott szektorban dolgozók arányában számított megoszlások finomítják, és egyben differenciálják is a képet (ls. 12. tábla). Az igényfelmérés, mint legjelentősebb input a szolgáltatásindítások tekintetében – valamennyi szektorban dolgozó szakember véleménye szerint a leginkább domináns, s legmagasabb arányt – a szektortól várható szolgáltatói magatartás alapján a piaci szervezetek mutatnak (85%). A számított értékek leginkább meglepő eredménye a támogatások dominanciájának megkérdőjelezése a civil szektorban dolgozó munkatársak véleménye alapján. Pusztán 15% nyilatkozott oly módon, hogy ez a szempont befolyásolja a szolgáltatások indítására vonatkozó döntéseiket.

A horvátországi adatsorok a magyarországihoz sok tekintetben hasonló eredményeket mutatnak (ls. 13. ábra). Az igényfelmérés dominanciája itt is elvitathatatlan (a válaszadók 72 %-a nyilatkozott e szerint), s itt is jelentősnek mondható a korábbi szolgáltatási tapasztalatok (66%) és a támogatási lehetőségek (56%) fontossága. A magyarországi értékekhez képest jelentősen magasabb arányt mutat a belső szervezeti szükségletek befolyásoló ereje (48 %), ami adódhat abból, hogy a horvátországi célcsoport tagjainak szakképzettsége erősebben kötött a professzióhoz – így leginkább azt tudják, és azt szeretnék csinálni, amihez leginkább értenek.

13. ábra: Milyen inputok alapján határozzák meg programjaikat, szolgáltatásaikat az egyes szektorok szakemberei Horvátországban? (fő)

inputok	állami fenntartású szervezetek	Civil szervezetek	nem formális közösségek	Piaci szervezetek	Összesen
Igényfelmérést végzünk az érintett célcsoport körében	14	50	1	7	72
Korábbi szolgáltatások tapasztalatai alapján	13	43	3	7	66
Olyan szolgáltatásokat szervezünk, melyekre támogatást tudunk szerezni	12	41	1	2	56
Belső szervezeti szükségletek befolyásolják a tervezett szolgáltatások jellegét	9	34	1	4	48
egyéb	2	8	0	1	11
nem tudom	0	0	0	0	0

saját szerkesztés

Az adott szektorok válaszadóinak arányában számított értékek érdekes eltérést mutatnak a magyarországi eredményekhez képest (ls. 14. ábra). Az igényfelmérés döntéseket meghatározó súlya, bár a civil szektorban a legmagasabb (76 %), a támogatási lehetőségek itt sokkal jelentősebben befolyásolják a szolgáltatásindításra vonatkozó döntéseket, mint Magyarországon (a válaszadók 65 %-a szerint).

Érdekes eredmény, hogy az állami szektorban dolgozó szakemberek mindkét országban magas arányban képviselték az igényfelmérés szolgáltatásindítást befolyásoló fontosságát (Magyarországon 70 %, Horvátországban 74 %). Ennek alapján az állami döntéseket (is) leginkább a célcsoporti igények mozgatják.

14. ábra: Milyen inputok alapján határozzák meg programjaikat, szolgáltatásaikat az egyes szektorok szakemberei Horvátországban? – az adott szektorban dolgozók számához viszonyítva (%)

inputok	állami fenntartású szervezetek	Civil szervezetek	nem formális közösségek	Piaci szervezetek
Igényfelmérést végzünk az érintett célcsoport körében	74 %	76 %	33 %	58 %
Korábbi szolgáltatások tapasztalatai alapján	68 %	65 %	100 %	58 %
Olyan szolgáltatásokat szervezünk, melyekre támogatást tudunk szerezni	63 %	62 %	33 %	17 %
Belső szervezeti szükségletek befolyásolják a tervezett szolgáltatások jellegét	47 %	51 %	33 %	33 %
egyéb	11 %	12 %	0	8 %
nem tudom	0	0	0	0
Összesen (fő)	19	66	3	12

saját szerkesztés

A kérdőív első blokkjának további kérdései a célcsoport részvételi motivációinak megértését célozza. A 2. kérdésben a szolgáltatások iránti lehetséges motivációk közül soroltunk hatot, melyek közül az első három a tudásbővítés különböző aspektusait, míg a továbbiak soft – lelki, közösségi - indítékokat közvetítenek. A válaszolókat arra kértük, hogy valamennyi motivációs szempontot 1-7-es skálán jelöljön, ahol az 1-es gyenge, míg a 7-es érték erős motivációt képvisel.

Az elemzett eredmények meglepő erősséggel támasztják alá az 1. hipotézisünkben leírtakat, vagyis azt, hogy az idős és idősödő generációk időstanulással kapcsolatos motivációiban, a munkaerő-piaci státusz erősítésénél, vagy egyéb szempontokból fontosnak ítélt készség és képességfejlesztési, ismeretszerzési igénynél jelentős mértékben magasabb motivációval bírnak a lelki szempontok, azaz az egészség megtartásának, a közösségi együttlétnek, a fontosság megőrzésének az igénye. Az elemzést országonként és szektorok közötti összehasonlításban végeztük el, s a két országban kapott értékeket összehasonlító módon elemeztük.

A 15. ábra: Az idősödő (50+) generáció tagjai milyen motivációk alapján vesznek részt leginkább a, szolgáltatásokban Magyarországon? (1-7 ig skálázott értékek átlaga adott szektor szakembereinek arányában)

Motiváció/Szektor	állami fenntartású szervezetek	Civil szervezetek	nem formális közösségek	Piaci szervezetek	Összesen
Foglalkoztatási esélyeik növelése	2,85	2,96	6,00	3,80	3,29
Meglévő tudásuk, képességeik, készségeik bővítése, megújítása	4,35	4,59	1,00	3,75	4,16
Új ismeretek, képességek, készségek megszerzése	4,30	4,7	1,00	3,30	4,12
Testi és/v. lelki egészségük megtartása, fejlesztése	5,15	5,35	3,00	5,00	5,1
A közösségi élmény, együttlét iránti igény	6,05	6,2	4,00	4,85	5,79
Meglévő tapasztalataik, tudásuk átadásának, megosztásának lehetősége	4,75	5,07	1,00	3,85	4,52

saját szerkesztés

A magyarországi eredményekből számított értékek (ls. 15. tábla) szerint, a célcsoport szolgáltatásokra irányuló motivációiban a foglalkoztatási esélyek növelésének igénye szerepel legkisebb súllyal (7-es skálán átlagolt értéke 3,29). Viszonylag magasabb értéket képvisel a képesség és készségfejlesztés iránti igény (4,16) és az új ismeretek megszerzésének vágya (4,12), de mindezen eredményeket jelentősen meghaladják a soft szempontokra adott értékek. Legmagasabb átlagolt skálaértéket a közösségi élmény, együttlét iránti igény kapott, s jelentős a tudásátadás lehetőségének vágyát kifejező motivációs érték is (4,52). Ezen szempontokra adott értékek erőssége az idős és idősödő generációk azon vágyát fejezi ki, hogy saját élményeik, tapasztalataik átadása révén megőrizték azon hitüket és szándékukat, hogy fontosak legyenek a társadalom, vagy szűkebb környezetük számára. Az adott szektor szakembereinek arányában számított értékek pusztán árnyalják az eredményeket. A foglalkoztatási esélyek növelése, mint motivációs szempont – releváns módon, a piaci szervezetek szakembere szerint a legfontosabb, de még ezen átlagolt érték is pusztán 3,29.

16. ábra: Az idősödő (50+) generáció tagjai milyen motivációk alapján vesznek részt leginkább a szolgáltatásokban Horvátországban? (1-7 ig skálázott értékek átlaga adott szektor szakembereinek arányában)

Motiváció/Szektor	állami fenntartású szervezetek	Civil szervezetek	nem formális közösségek	Piaci szervezetek	Összesen
Foglalkoztatási esélyeik növelése	4,63	4,71	1,33	4,00	4,51
Meglévő tudásuk, képességeik, készségeik bővítése, megújítása	5,79	5,91	5,33	5,5	5,75
Új ismeretek, képességek, készségek megszerzése	5,84	6,1	6	4,92	5,89
Testi és/v. lelki egészségük megtartása, fejlesztése	6,1	6,2	6,67	5,25	6,08
A közösségi élmény, együttlét iránti igény	6,1	6,42	7	4,83	6,19
Meglévő tapasztalataik, tudásuk átadásának, megosztásának lehetősége	5,95	6,25	6,67	4,75	6,03

saját szerkesztés

A horvátországi elemzett eredmények arányaiban hasonlóak a magyarhoz, mindemellett jelentősebb skálaértéket kapott a foglalkoztatási esélyek növelés (4,51). Viszonylag magasak, a magyarországi értékeknél jelentősebb motivációt jeleznek a képesség és készségfejlesztésre (5,75) és az ismeretszerzés (5,89) skála-értékei is. Mindemellett a soft motivációs szempontok a horvátországi eredményekben is magasabbak, mint a konkrét tudásközvetítés értékei.

A tudásátadást közvetítő motivációs formák magasabb értékei mögött részben a válaszadók összetétele állhat. A horvátországi kérdőívet kitöltő szakemberek 93 %-a képvisel olyan szervezetet, ahol a szolgáltatásnyújtási gyakorlatban jelen vannak tudásátadás típusú szolgáltatások.

A szektoronként számított értékek pusztán finomítják a teljes adatbázisra számítottakat, arányaiban követik azok értékeit. Az átlagtól jelentősebb mértékben (a szektor szemléletmódjához illeszkedő módon) pusztán a piaci szervezetek szakembereinek válaszai térnek el – a soft motivációs értékek itt alacsonyabbak. Emellett a teljes adatbázisra számolt értékeknél magasabb soft motivációt jeleznek a civil és a non-formális szektorok szakembereinek válaszai.

Az elemzés folyamatában vizsgáltuk a szolgáltatások igénybevételére vonatkozó motivációs döntést befolyásoló, a döntéstől esetlegesen eltérítő tényezők hatását, e hatások erősségét, vagy éppen gyengeségét (ls. Kérdőív 3. kérdés). A befolyásoló tényezők összetételét mélyinterjúk és beszélgetések alapján állítottuk össze. Minden befolyásoló tényezőt 1-5 skálán jelenítettünk meg, ahol az 1-es választása esetén a válaszadó egyáltalán nem ért egyet a befolyásoló tényezővel – vagyis hatását nem igazolja –, míg az 5-ös választása esetén a tényezővel teljes mértékben egyetért.

Az elemzést mindkét országra vonatkozóan, adott szektor szakembereinek arányában, s a teljes adatbázisra értelmezve elvégeztük (ls. 17. és 18. ábra).

17. ábra: Az idősödő és idős generációk szolgáltatások igénybevételét befolyásoló preferenciát Magyarországon (1-5-ig skálázott értékek átlaga adott szektor szakembereinek arányában)

Befolyásoló tényezők/szektor	állami fenntartású szervezetek	Civil szervezetek	nem formális közösségek	Piaci szervezetek	Összesen
A szolgáltatás igénybevételét jelentősen befolyásolja az, hogy a szolgáltatásnyújtás térítésmentesen igénybe vehető-e	4,5	4,14	5	4,7	4,38
A szolgáltatás minősége fontosabb, mint a szolgáltatás ára	2,8	3,27	2	2,5	2,95
A szolgáltatás igénybevételét jelentősen befolyásolja az, hogy a szolgáltatásnyújtás milyen közel van a résztvevők lakóhelyéhez	4,4	4,5	4	4,35	4,42
Az idősödő generációk tagjai szívesebben vesznek részt adott szolgáltatásban akkor, ha a résztvevők között személyes ismerősei, barátai is vannak	4,1	4,35	4	4,35	4,28
Az idősödő generációk tagjai szívesebben vesznek részt olyan szolgáltatásokban, ahol a résztvevők között más generációk tagjai is képviseltetik magukat	3,25	3,37	2	2,85	3,16
Az idősödő generációk tagjai – a szolgáltatás jellegétől függően – szívesebben aktív résztvevői és alakítói, mint passzív befogadói a szolgáltatási folyamatnak	3,05	3,11	2	3,2	3,05

saját szerkesztés

Az idősödő és idős korosztály anyagi helyzetének ismerete alapján várható eredményt hoztak az első szempontra adott válaszok. Mind a magyar, mind a horvát eredmények alátámasztották, hogy a szolgáltatás igénybevételét jelentősen befolyásolja az, hogy a szolgáltatásnyújtás térítésmentesen igénybevezető-e (az 1-5-ös skálán, a Magyarországon 4,38-as, míg Horvátországra 4,16-os átlagolt érték adódott). Az eredeti motivációt erősen befolyásoló tényező az egyes szektorok szerint számított értékek szintjén csak minimális szórást mutat. Jelentősebb eltérést talán egyedül a horvátországi piaci szervezetek szakembereinek véleménye mutat (3,75), vagyis az ebben a szektorban megvalósuló szolgáltatások igénybevételét kisebb mértékben befolyásolja a szolgáltatás ára. Ez minden bizonnyal azzal magyarázható, hogy a piaci szféra szolgáltatásait már eleve inkább a középosztály veszi igénybe.

A szolgáltatás árának befolyását vizsgálta – csak más aspektusból – a következő kérdésünk is. A magyarországi eredmények a fentiekben leírtak érvényességét megerősítik: a válaszok kvázi középértéket mutatnak arra vonatkozóan, hogy a szolgáltatás minősége, vagy ára a fontosabb (2,95). Mindemellett a horvátországi eredmények egyértelműen a szolgáltatás minőségének előbbrevalóságát igazolják az árhoz képest (4,01).

Fentiek alapján a horvátországi idősebb vagy idős generációk tagjai nagyobb eséllyel vesznek igénybe olyan szolgáltatásokat, melyek nem ingyenesek, vagy esetleg drágábbak, de minőségileg magasabb színvonalat képviselnek, mint egy olcsóbb, vagy ingyenes szolgáltatás.

Mindkét országban magas átlagolt skálaértéket hozott a szolgáltatás lakóhelyhez való közelségére v. távolságára vonatkozó állítás (4,42 a magyar kitöltők, míg 4,3 a horvátországi eredmények alapján) - vagyis a szolgáltatás igénybevételét – függetlenül az arra irányuló esetleg domináns igénytől – jelentősen befolyásolja az, hogy a szolgáltatásnyújtás milyen közel van a résztvevők lakóhelyéhez. Tanulmányutakon, a jó gyakorlatok megismerése során megtapasztaltuk, hogy akár még az adott városon belüli távolság, ritka buszjáratok, v. rossz megközelíthetőség is befolyással bírnak az igénybevétel szintjére. Az elemzett eredmény az egyes szektorok között nem mutat jelentős szórást.

A szolgáltatások igénybevételére vonatkozó közösségi igény relevanciáját támasztja alá, hogy mindkét ország válaszadói között magas skálaértéket kapott az az állítás, mely szerint az idősebb generációk tagjai szívesebben vesznek részt adott szolgáltatásban akkor, ha a résztvevők között személyes ismerősei, barátai is vannak (magyarországi átlagolt érték: 4,28; horvátországi: 3,99). A magyarországi érték az egyes szektorok közötti összehasonlítást tekintve nem ad jelentős szórást, míg a magyarnál alacsonyabb horvát érték az egyes szektorok szerint heterogénebb képet ad. Legalacsonyabb átlagolt skálaértéket a piaci szervezetek szakembereinek válaszaiból számítottunk (3,5), ami utalhat arra, hogy a szolgáltatásokat piaci szervezeteknél igénybevevők inkább szolgáltatási tartalom, mint közösségi igények alapján választanak szolgáltatást.

18. ábra: Az idősebb és idős generációk szolgáltatások igénybevételét befolyásoló preferenciát Horvátországban (1-5-ig skálázott értékek átlaga adott szektor szakembereinek arányában)

Befolyásoló tényezők/szektor	állami fenntartású szervezetek	Civil szervezetek	nem formális közösségek	Piaci szervezetek	Összesen
A szolgáltatás igénybevételét jelentősen befolyásolja az, hogy a szolgáltatásnyújtás térítésmentesen igénybe vehető-e	4,2	4,21	4,33	3,75	4,16
A szolgáltatás minősége fontosabb, mint a szolgáltatás ára	4	4,1	3	3,75	4,01
A szolgáltatás igénybevételét jelentősen befolyásolja az, hogy a szolgáltatásnyújtás milyen közel van a résztvevők lakóhelyéhez	4,2	4,39	5	3,75	4,3
Az idősebb generációk tagjai szívesebben vesznek részt adott szolgáltatásban akkor, ha a résztvevők között személyes ismerősei, barátai is vannak	4	4,09	3,66	3,5	3,99
Az idősebb generációk tagjai szívesebben vesznek részt olyan szolgáltatásokban, ahol a résztvevők között más generációk tagjai is képviseltetik magukat	3	3,53	2,66	3	3,34
Az idősebb generációk tagjai – a szolgáltatás jellegétől függően – szívesebben aktív résztvevői és alakítói, mint passzív befogadói a szolgáltatási folyamatnak	3,57	4,21	4,33	3,91	4,06

saját szerkesztés

A két ország elemzett eredményeinek összevetése alapján, egymással összehasonlítva s izgalmas konklúziót hozott azon állítás tesztelése, mely szerint az idősebb generációk tagjai szívesebben vesznek részt olyan szolgáltatásokban, ahol a résztvevők között más generációk tagjai is képviseltetik magukat. Az átlagolt skálaérték mindkét országban középértéket hozott (3,16 a magyar, s 3,34 a horvát válaszadók átlagában), ami jelentheti azt is, hogy a tanulmánycsoport korosztály szerinti összetételének nincs relevanciája az idős, vagy idősebb generációk döntéseiben, de a preferencia valószínűleg ennél

összetettebb. A megismert jó gyakorlatok és saját szolgáltatási tapasztalataink alapján, a közösségi alapokon nyugvó szolgáltatások résztvevői szeretik s igénylik a különböző generációk egymásmellettségét, míg pl. a teljesítés „kényszerét” magával hívó szolgáltatások kapcsán, az idősödő generáció inkább a homogén, s az olyan típusú csoportokat kedvelik, ahol nincs, vagy alacsony a versenyhelyzet.

Hasonló módon kétértelmű eredményt hozott (elsősorban a magyar vizsgálatban) a célcsoport aktivitási igényét mérő állítás: a magyar elemzésben az idősek „szívesebben aktív résztvevői és alakítói, mint passzív befogadói a szolgáltatási folyamatnak” - állítás középértéket ad (3,05) alacsony szektorok közötti szórással, míg a horvát átlagolt eredmények inkább az állítás relevanciáját támasztják alá (4,06). A horvát elemzési eredményekben a szektorok közötti eltérések is jelentősebbek. Az állami és a piaci szervezetek válaszadói az átlagnál jelentősen alacsonyabb, míg a civil és non-formális kezdeményezések válaszadói az átlagnál magasabb értékeket jelöltek. Az eltérés oka minden valószínűség szerint abban kereshető, hogy a civil és non-formális kezdeményezések kevésbé formalizáltak, ami a szolgáltatások jellegében, hangulatában is tükröződhet.

A kérdőív 4. kérdésében – nyitott kérdés formájában szerettünk volna jó gyakorlatokat gyűjteni a hatékony motiváció módszereire. A kapott válaszok egyértelműen visszatükrözik a szolgáltatási motivációt az elemzett eredmények alapján is erősítő és segítő tényezők többségében.

Néhány példa a fentiek alátámasztására a nyitott kérdésben kapott válaszokból:

- „a leghangsúlyosabb szerepet a családtagokkal töltött minőségi időnek szánjuk”;
- „aktív részvétel felkínálása a tervezésben, lebonyolításban, értékelésben”;
- „helyben, közel, számukra érdekes szolgáltatások biztosítása”;
- „rugalmasan alkalmazkodunk az időkeretükhöz, életmódjukhoz”;
- „számos szolgáltatást térítésmentesen biztosítunk”;
- „folyamatos kommunikációban vagyunk a célcsoporttal - az idősebb korosztály érzékeny a személyes kapcsolatokra”
- „fontos, hogy fontosnak érezzék magukat”;
- „közösséget szervezünk a résztvevőkből”;
- „olyan foglalkozásokat szervezünk, ami az igényeik szerint van alakítva”;;
- „sok odafigyelés, türelem”;
- „fontos, hogy szervezetünk tagjai közt legyenek olyan személyek, akik az idősek felé empatikusak”
- „a szolgáltatásokat helyben s térítésmentesen biztosítjuk”;
- „lehetőség biztosítása, hogy megbeszélhessék tapasztalataikat, s adott esetben segítséget kérhessenek”;
- „szabad légkörű, kötetlen közösségi rendezvények formájában szervezzük a szolgáltatásokat”.

8.2.2. A 2. hipotézis érvényességének ellenőrzése

2. sz. hipotézis: a szolgáltatató szervezetek és szakembereik leginkább állami felelősségként kezelik a szolgáltatásnyújtást, mindemellett gyökeret vert a szolgáltatások alulról jövő kezdeményezésként, alternatív finanszírozási formákban történő megvalósítása – pl. önszolgáltatás, önkéntesek bevonása, adománygyűjtés és ennek kultúrája.

A hipotézis tesztelését a kérdőív negyedik blokkjában szereplő, 11. és 14. kérdésre adott válaszok elemzése alapján végezzük el, mindkét országra külön-külön, s összehasonlító módon is.

Az egyes szektorok - válaszadók véleménye alapján szükséges - felelősségvállalásának mértékét a kérdőív 14. kérdése alapján vizsgáltuk zárt, 1-7-ig skálázott értékekkel, ahol az 1-es jelenti azt, hogy adott szektornak a válaszadó véleménye szerint nem feladata a szolgáltatások finanszírozása, a 7-es érték pedig a felelősségvállalás egyértelmű szükségességét jelzi. Az elemzést az egyes szektoroknál tevékenykedő szakemberek szerint, országonként és szektoronként is elvégeztük (ls. 19. és 20. ábra).

A magyar szakemberek leginkább a civil szervezetek felelősségének tekintik a szolgáltatások finanszírozását (a 7-es skálán 6,11-es átlagolt értéket kapott a szektor), míg az állam átlagolt skálaértéke 5,84. Mindemellett viszonylag magas átlagolt skálaértéket kapott a piaci szektor és a non-formális közösségek is, így összességében elmondható, hogy a magyarországi szakemberek valamennyi szektor együttes hozzájárulásának eredőjét látnák szívesen. A különböző szektoroknál tevékenykedő szakemberek véleményeiből szektoronként számított értékek nem adnak nagy szórást az adatbázis egészéből számított értékekhez képest.

19. sz. tábla: Szektorok szükséges felelősségvállalásának mértéke Magyarországon, (1-7-ig skálázott értékek átlaga adott szektor szakembereinek arányában)

Szektor/szektor	állami fenntartású szervezetek	Civil szervezetek	nem formális közösségek	Piaci szervezetek	Összesen
állam, állami fenntartású szervezetek	5,95	5,53	7	6,2	5,84
Civil szervezetek	6,15	6,07	6	6,2	6,11
non-formális közösségek és vagy magánszemélyek	5,00	5,7	5	5,95	5,59
piaci szereplők	4,55	4,89	4	5,1	4,81

saját szerkesztés

A horvát válaszok (ls. 20. ábra) hasonló eredményeket adtak, mint a magyarországiak, bár a horvátországi szakemberek az állam, vagy állami fenntartású szervezetek finanszírozási felelősségét tekintik a legjelentősebbnek (6,45-ös átlagolt érték a 7-es skálán). A szektorok közös felelősségéről alkotott vélemény a horvát válaszokból is kiolvasható – valamennyi szektor átlagolt skálaértéke egyértelműen magas, még a piaci szektor felelősségvállalásának értéke is 4,54-es értéket mutat.

20. sz. tábla: Szektorok szükséges felelősségvállalásának mértéke Horvátországban, (1-7 ig skálázott értékek átlaga adott szektor szakembereinek arányában)

Szektor/szektor	állami fenntartású szervezetek	Civil szervezetek	nem formális közösségek	Piaci szervezetek	Összesen
állam, állami fenntartású szervezetek	6,26	6,73	7	5,08	6,45
Civil szervezetek	5,42	5,76	7	4,47	5,57
non formális közösségek és vagy magánszemélyek	5,1	4,97	5	4,33	4,92
piaci szereplők	4,1	4,62	5	4,67	4,54

saját szerkesztés

A kérdésre adott elemzett eredmények alapján a hipotézis nem állja meg a helyét, vagyis a szakemberek a szolgáltatás finanszírozásának felelősségét a szektorok közös felelősségének tételezik, még akkor is, ha a horvát eredményekben a szakemberek az állami felelősségvállalást érzik a legjelentősebbnek. A kapott eredményeket mindemellett árnyalják a működtetett szolgáltatások finanszírozásának bevételi forrásarányai (kérdőív 11. kérdésre adott válaszok). Ennek alapján, a szolgáltató szervezetek - a működtetett szolgáltatási gyakorlatban - erősen kiszolgáltatottak az állami, önkormányzati támogatásoknak és pályázati forrásoknak, s bár elvi szinten a szektorok közös felelősségvállalásának tekintik a finanszírozást, a gyakorlat felülírja az elvi kérdésről alkotott nézeteket.

Fentiek alapján vizsgáltuk, hogy a kérdőívet kitöltő szervezetek szakembereinek tapasztalata/tudása alapján, programjaik, szolgáltatásaik finanszírozásakor jellemzően milyen bevételi forrásokból gazdálkodnak (ls. 21. és 22. tábla). A kérdésben a különböző bevételi források 1-7-ig terjedő skálaértékekkel szerepelnek. Az 1-es adott bevételi forrás hiányát vagy csekély voltát, míg az 7-es domináns mértékét jelzi. A válaszokat országonként és az adott szektoroknál dolgozó szakemberek válaszainak arányában vizsgáltuk.

A magyarországi elemzett eredmények - a valamennyi válaszadó alapján számított átlagolt értékek alapján - a pályázati forrásokat mutatja ki a leginkább domináns szereppel bíró bevételi forrásnak (6,39-es érték a 7-es skálán). Jelentős értékkel bír mindemellett az állami, vagy önkormányzati támogatás dominanciája (4,33). Az egyéb finanszírozási (kvázi költségcsökkentő) források jelentőségét jelzi mindemellett az önkéntesség viszonylag magas értéke (4,55). A szociális gazdaság típusú megoldások kezdetleges szintjét mutatja a társadalmi vállalkozások és az egyéb vállalkozási bevételek jelentőségének alacsony szintje (3,66 és 2,54). A különböző szektoroknál dolgozó szakemberek véleményeinek arányában számított értékek nagy szórásokat nem adnak, azonban érdekességük, hogy nem pusztán a civil vagy a nem-formális közösségek szolgáltatói jelezték az állami / pályázati források dominanciáját, hanem valamennyi szektor eredményeiben ez jelent meg. Az eredmény közvetítheti azt, hogy az idősebb generációt célzó humán szolgáltatási szektor – függetlenül attól, hogy ki/melyik szektor szolgáltató – sokkal inkább a reciprocitási, mint a piaci elvek szerint működik.

21.ábra: Bevételi forrástípusok szerepe a működtetett programok, szolgáltatások finanszírozásában Magyarországon (1-7-ig skálázott értékek átlaga adott szektor szakembereinek arányában)

Bevételi forrás/szektor	állami fenntartású szervezetek	Civil szervezetek	nem formális közösségek	Piaci szervezetek	Összesen
állami vagy önkormányzati támogatás	4,2	4,12	7	4,2	4,33
pályázati forrás	6,45	6,2	7	6,65	6,39
egyéb társadalmi vállalkozás bevétele	4,1	3,93	3	2,7	3,66
egyéb vállalkozás bevételei	2,1	2,1	7	2,7	2,54
adomány	3,2	3,56	1	3,8	3,38
részvételi díjak	2,3	2,98	1	3	2,73
önkéntesség	4,1	5,17	2	4,1	4,55
egyéb, éspedig	0	0	0	0	0

saját szerkesztés

A horvátországi eredmények (ls. 22. ábra) – a magyarországihoz hasonló módon – ugyancsak a pályázati források és az állami, vagy önkormányzati támogatások dominanciáját jelenítik meg a bevételi források között. A pályázati forrás átlagolt skálaértéke a valamennyi válaszadó által adott skálaérték átlagában 6,2, míg az állami támogatásoké 4,92. Jelentős eltérés a magyar eredményekhez képest, hogy kiugróan magas a részvételi díjak átlagolt skálaértéke (5,94), s az önkéntesség szerepének – hasonlóan a magyarhoz – magas értékei mellett, az adományok is jelentős súllyal jelennek meg (4,45).

22. ábra: Bevételi forrástípusok szerepe a működtetett programok, szolgáltatások finanszírozásában Horvátországban (1-7-ig skálázott értékek átlaga adott szektor szakembereinek arányában)

Bevételi forrás/szektor	állami fenntartású szervezetek	Civil szervezetek	nem formális közösségek	Piaci szervezetek	Összesen
állami vagy önkormányzati támogatás	5,53	4,95	5	3,75	4,92
pályázati forrás	6,21	6,29	5	6	6,2
egyéb társadalmi vállalkozás bevétele	3,53	2,61	3	3,92	2,95
egyéb vállalkozás bevételei	3,37	2,48	1	2,83	2,65
adomány	4,84	4,61	5,67	2,67	4,45
részvételi díjak	5,42	6,33	5,33	4,75	5,94
önkéntesség	4,95	5,02	7	2,42	4,75
egyéb, éspedig	0	0	0	0	0

saját szerkesztés

Összességében tehát megállapítható, hogy bár a szakemberek mindkét országban a különböző szektorok közös felelősségének tekintik az idős és idősödő generációk számára nyújtott szolgáltatások finanszírozását, a szolgáltatási gyakorlatban a pályázati és állami dominancia a jellemző. Mindemelllett az egyéb finanszírozási formák viszonylag magas aránya a finanszírozás, s ezzel együtt a módszertani megoldások sokféleségét mutatják (ls. adományok, önkéntesség jelentősége a finanszírozásban). A szolgáltatás piaci egyensúlyának megteremtése érdekében fontos lenne ezen „alternatív” finanszírozási formák (s egyben módszertani megoldások) erősítése, gazdagítása, a szociális gazdaság-típusú módszerek elterjesztése. Az alkalmazható eszköztár sokféleségére jó mintákkal szolgálnak az összegyűjtött jó gyakorlataink.

8.2.3. A 3. hipotézis érvényességének ellenőrzése

3. hipotézis: a szolgáltató szervezetek szektorok közötti együttműködése jelentős, mindamelllett nem kiegyensúlyozott. Alacsony fokú a kölcsönösség és a partneri viszonylat, helyette a hierarchikus és piaci alapú együttműködés dominál. Az állami szektorral való együttműködés többnyire finánciális tartalmú, míg a piaci szektor együttműködései üzleti (alvállalkozói) jellegű öltének.

A hipotézis tesztelését a kérdőív második blokkjában szereplő, 5., 6. és 7. kérdésre adott válaszok elemzése alapján végezzük el, mindkét országra külön-külön s összehasonlító módon is. Az 5. és 6. kérdés mátrix típusú feleletválasztós, míg a 7. kérdés nyitott.

A kérdőív 5. kérdésében a szolgáltató szervezetek együttműködéseit térképeztük fel szektorok szerint, a szolgáltatásnyújtás különböző fázisaiban. A magyarországi elemzett eredmények alapján megállapítható (ls. 23. ábra), hogy a szolgáltató szervezeteknek a civil szervezetekkel, non-formális közösségekkel van legnagyobb arányban együttműködése s ez igaz a szolgáltatásnyújtás minden fázisára vonatkozóan. A szolgáltatók legkisebb arányban piaci szervezetekkel tartanak fenn kapcsolatokat, működnek együtt – ugyancsak valamennyi fázisra érvényes módon. A piaci szervezetekkel kicsit magasabb az együttműködés szintje a megvalósítás szakaszában, mely együttműködés nagy valószínűséggel szolgáltatói, alvállalkozói szerepeket takar. Az állammal, állami fenntartású szervezetekkel kialakított együttműködések szintje a finanszírozás szakaszában a legjelentősebb: a válaszadók 50%-a jelezte, hogy ebben a fázisban együttműködnek az állammal. A magánszemélyekkel fenntartott együttműködések pedig jelentősebb arányt mutatnak a tervezési folyamatban – az igényfelmérés fázisában (40%) s a megvalósítás szakaszában –, ahol a magánszemélyek célcsoporttagként, vagy akár önkéntesként vesznek részt.

23. ábra: Szolgáltató szervezetek együttműködési szektoronként, a szolgáltatásnyújtás különböző fázisaiban, Magyarországon (%)

Együttműködés a...	Civil szervezet, non formális közösség	Piaci szervezet	állami fenntartású szervezet	Magán személy, önkéntes	Nincs külső együttműködés
Programok, vagy szolgáltatások tervezési folyamatában	66	0	22	40	23
a programok, vagy szolgáltatások résztvevőinek toborzási folyamatában	72	11	16	52	17
a programok, vagy szolgáltatások finanszírozásában	50	23	50	17	22
a programok, vagy szolgáltatások megvalósításában (pl. megvalósítás helyszíne, előadó, stb.)	68	35	44	51	12
a programok, vagy szolgáltatások disszeminációjában	62	11	12	23	33

saját szerkesztés

A horvátországi eredmények (ls. 24. ábra) jelentős eltérést mutatnak a magyarhoz képest. Az együttműködések rendszere sokkal heterogénebb és arányosabb képet ad, mint Magyarországon. A magyar eredményekkel ellentétben, egyetlen szektornak sincs a szolgáltatási folyamat valamennyi fázisát átívelő kitüntetett helye, vagy szerepe az együttműködésekben. Mindemellett a magyar értékeket is jelentősen meghaladó, kiugróan magas az állami fenntartású szervezetekkel való együttműködés szintje: a programok, szolgáltatások finanszírozásának szakaszában (74%) - s ugyancsak a finanszírozási szakaszban - jelentős a piaci szervezetekkel és a magánszemélyekkel való együttműködés szintje is (40%), ami a piac felé történő szolgáltatás és a részvételi díjak magas arányára utal.

24. ábra: Szolgáltató szervezetek együttműködési szektoronként, a szolgáltatásnyújtás különböző fázisaiban, Horvátországban (%)

Együttműködés a...	Civil szervezet, non formális közösség	Piaci szervezet	állami fenntartású szervezet	Magán személy, önkéntes	Nincs külső együttműködés
Programok, vagy szolgáltatások tervezési folyamatában	22	16	38	36	33
a programok, vagy szolgáltatások résztvevőinek toborzási folyamatában	30	36	46	45	22
a programok, vagy szolgáltatások finanszírozásában	23	40	74	40	10
a programok, vagy szolgáltatások megvalósításában (pl. megvalósítás helyszíne, előadó, stb.)	21	23	65	27	15
a programok, vagy szolgáltatások disszeminációjában	21	13	28	40	46

saját szerkesztés

Az együttműködések számossága, aránya mellett, mindkét országban vizsgáltuk az együttműködések jellegét is (piaci alapokon nyugvó / hierarchikus, jogi / reciprocitás elvein alapuló / önkéntesség). A válaszadók az adott szektor szervezeteivel fenntartott együttműködés kapcsán – amennyiben ezek jellege eltérő – több típust is jelölhettek, vagyis az elemzés során számított arányszámok azt jelzik, hogy a szolgáltató szervezetnek adott szektorral van-e adott típusú együttműködése.

Érdekes eredményeket hoztak mindkét ország elemzett eredményei (ls. 25. és 26. ábra). Magyarországon a szolgáltató szervezetek 58 %-ának van a reciprocitás elvein alapuló kapcsolata civil szervezetekkel s 46 %-uk jelezte, hogy fenntartanak – ugyancsak civil szervezetekkel – az önkéntesség elvein alapuló együttműködések. A piaci szervezetekkel fenntartott együttműködések kapcsán a szervezetek 23 %-ának van önkéntességi alapokon nyugvó kapcsolata s 34%-uk rendelkezik olyan együttműködéssel, ami a reciprocitás elvei mentén szervezett. Izgalmas eredményt ad az állami fenntartású szervezetekkel fenntartott együttműködések jellege, mert bár a szervezetek 54 %-a jelez hierarchikus, jogi kapcsolatot az állammal, a szervezetek 11%-ának van olyan állami kapcsolata, ami az önkéntesség elvei szerint rendezett, s 28 % számol be a reciprocitás elvei szerint működő állami partnerrel bonyolított együttműködésről.

25. ábra: A szolgáltató szervezetek együttműködési szektorok és az együttműködések jellege szerint Magyarországon (%)

Az együttműködés jellege	Piaci alapokon nyugvó	Hierarchikus, jogi	Reciprocitás elvein alapuló	Önkéntesség
civil szervezetekkel	38	10	58	46
piaci szervezetekkel	51	11	34	23
állami fenntartású szervezetekkel	17	54	28	11
non formális közösségekkel és/v. magánszemélyekkel	28	10	35	68

saját szerkesztés

A horvátországi eredmények hasonlóak a magyarhoz. Mindemellett magasabb a szolgáltató szervezetek civil szervezetekkel fenntartott olyan kapcsolata, ahol a reciprocitás a rendező elv (70 %), s jelentősebb az olyan állami fenntartású szervezetekkel fenntartott kapcsolatuk, ami hierarchikus, jogi alapokon áll. Az önkéntesség elvein alapuló együttműködések pusztán a non-formális közösségekkel fenntartott kapcsolatokon belül jelentős (52 %), míg más szektorális kapcsolatokon belül jelentősen alacsonyabb szintű, mint a magyar.

25.ábra: A szolgáltató szervezetek együttműködési, szektorok és az együttműködések jellege szerint, Horvátországban(%)

Az együttműködés jellege	Piaci alapokon nyugvó	Hierarchikus, jogi	Reciprocitás elvein alapuló	Önkéntesség
civil szervezetekkel	31	3	70	11
piaci szervezetekkel	84	5	8	3
állami fenntartású szervezetekkel	32	71	8	0
non formális közösségekkel és/v. magánszemélyekkel	64	4	11	52

saját szerkesztés

A kérdőív 7. kérdésében, nyitott kérdés formájában kértük a válaszadók tapasztalatát arra vonatkozóan, hogy milyen együttműködési formákra, tartalmakra lenne szükségük a szolgáltatási hatékonyság növeléséhez. A válaszok tükrözik az elemzési eredményeket, s a finanszírozás korábbiakban már érintett problématerületeit is.

Az elemzett eredmények alapján a felállított hipotézis érvényességét részlegesnek érezzük. Bár kiolvasható a hierarchikus kapcsolatok dominanciája – elsősorban az állami fenntartású szervezetekkel –, jelentősnek és sokszínűnek érezzük az egyéb típusú együttműködések is.

A horvátországi kép heterogén, változatos együttműködési térképet mutat, a magyar koncentráltabbat. Az együttműködések jellegében lecsapódó aránytalanságokat – mindkét országban - jelentősen befolyásolja az állami szervezetekkel való kapcsolat, ami átvezet a finanszírozás problémáihoz is. Talán egy új típusú társadalmi szerződésre, s egy ebben a témában indított diskurzusra lenne szükség az előremozduláshoz.

Néhány jellemző válaszadói véleményt az alábbiakban idézünk:

- „stabil finanszírozás kellene, egy „alap” - amíg ez nincs, addig csak a személyes belső késztetések működtetik a rendszert”;
- „hosszú távra szóló stratégiai együttműködésekre lenne szükség”;
- „érdemes lenne tovább növelni az önkénteseink bázisát”;
- „szükség lenne a piaci szereplők bevonása a programok finanszírozásába”;
- „strukturált együttműködési keretekre, visszatérően előforduló, rendszeres együttműködés formákra lenne szükség”;
- „szektorközi hálózatot kellene fejleszteni”;
- „több vállalati (versenyszféra) együttműködésre, támogatásra lenne szükség”;
- „minél szélesebb civil szervezeti kapcsolati hálózat kellene, s folyamatosan kellene ápolni ezeket a kapcsolatokat”;
- „a meglévő kapcsolatokban fontos lenne a személyes megkeresés, folyamatos kapcsolattartás, hogy érezzék a törődést”;
- „a civil szervezetek összefogására lenne szükség”;
- „együttműködések kellene kialakítani a senior korosztályt foglalkoztató szervezetekkel”.

8.2.4. A 4. hipotézis érvényességének ellenőrzése

4. hipotézis: a működtetett szolgáltatások vagy szolgáltatási kezdemények jelentős része jellemzően rövidtávon, projektként funkcionál, a hosszabb távú fenntartás szervezeti, anyagi és módszertani feltételei számos szolgáltató szervezetnél hiányoznak

A hipotézis tesztelését a kérdőív negyedik blokkjában szereplő, 13. és 14. kérdésre adott válaszok elemzése alapján végezzük el - mindkét országra külön-külön s összehasonlító módon is. A 13. zárt feleletválaszoló, míg a 14. nyitott kérdés.

A programok, szolgáltatások fenntarthatóságát feleletválaszoló kérdés elemzésével vizsgáltuk. A különböző, adott program, szolgáltatás hosszú távú működtetését, vagy annak lehetőségét tesztelő kérdésekre igen/nem/ részben, vagy nem tudom megítélni válaszokat vártunk. A kérdéssort mindkét országra, s összehasonlító módon is vizsgáltuk.

A magyar vizsgálat eredményei alapján (ls. 27. ábra), a szakemberek által képviselt szolgáltató szervezetek pusztán negyede (25%) tudja programjait, szolgáltatásait hosszú távon működtetni (a horvát elemzés hasonló eredményt hozott: 24 %). Mindemellett jelentős azon szervezetek aránya, ahol adott szolgáltatás, ha nem is teljes egészében, de részben hosszú távon is elérhető (Magyarországon 46 %, míg Horvátországban 68 %). A kapott eredmények hátterében a szolgáltatások/programok valódi piaci igényekhez való igazításának hiánya, de akár pénzügyi, vagy szervezeti kapacitási problémák is állhatnak: azaz hosszú távon azon szolgáltatásokat, vagy szolgáltatási elemeket működtetik a szervezetek, amelyek „piacképesek”, vagy amelyekre hosszú távon is tudnak forrásokat szervezni. A kérdőív kérdésének további állításai ezen – a hosszú távú szolgáltatásnyújtást akadályozó - tényezők befolyásának erősségét próbálja felmérni.

27. ábra: Programok, szolgáltatások hosszú távú működtetését befolyásoló tényezők megoszlási arányszámai Magyarországon, befolyásoló tényezők szerint (%)

	igen	nem	részben	nem tudom megítélni	Összesen
Programjaink hosszú távon, szolgáltatási jelleggel elérhetőek	25	6	46	23	100
A célcsoport igényei folyamatosan változnak, így nem tudjuk ugyanazt a programot visszatérő módon, rendszeresen megvalósítani	0	45	44	11	100
Programjainkra visszatérő módon van igény, de csak eseti jelleggel tudjuk megvalósítani, mert hosszabb távon nincs rá kapacitásunk	6	35	48	11	100
Programjainkra visszatérő módon van igény, de csak eseti jelleggel tudjuk megvalósítani, mert hosszú távon nincs rá pénzünk	10	35	44	11	100
Olyan programokat valósítunk meg, amelyekre pályázati pénzt tudunk szerezni	22	18	49	11	100

saját szerkesztés

A magyar szakemberek valamennyi felsorakoztatott akadályozó tényező hatását – legalábbis részben – jelentősnek ítélik a hosszabb távú szolgáltatásnyújtásban. A célcsoporti igények folyamatos változását (2. állítás) direkt módon nem érzik akadálnak, mindamellett 44%-uk véleménye alapján, ez legalább részben befolyásolja a szolgáltatásnyújtás időbeliségét. Ugyancsak kis arányban ítélik közvetlen akadályozó tényezőnek a szervezeti kapacitások elégtelenségét, de részleges hatását tekintve ezen lehetséges problématerület is jelentős arányt képvisel (48 %). A szervezeti kapacitások speciális formája, a szolgáltatások finanszírozási forrása – melynek befolyását hasonló módon értékelték a szakemberek, mint a kapacitások hiányát általában. Vagyis direkt hatását tekintve csak csekély arányban érzik problémának (10 %), de a válaszadók 44%-ának véleménye szerint a forráshiány hozzájárul ahhoz, hogy adott szolgáltatást hosszú távon tudnak-e működtetni.

28. ábra: Programok, szolgáltatások hosszú távú működtetését befolyásoló tényezők megoszlási arányszámai Horvátországban, befolyásoló tényezők szerint (%)

	igen	nem	részben	nem tudom megítélni	Összesen
Programjaink hosszú távon, szolgáltatási jelleggel elérhetőek	24	3	68	5	100
A célcsoport igényei folyamatosan változnak, így nem tudjuk ugyanazt a programot visszatérő módon, rendszeresen megvalósítani	31	10	52	7	100
Programjainkra visszatérő módon van igény, de csak eseti jelleggel tudjuk megvalósítani, mert hosszabb távon nincs rá kapacitásunk	23	15	51	11	100
Programjainkra visszatérő módon van igény, de csak eseti jelleggel tudjuk megvalósítani, mert hosszú távon nincs rá pénzünk	30	8	49	13	100
Olyan programokat valósítunk meg, amelyekre pályázati pénzt tudunk szerezni	27	6	62	5	100

saját szerkesztés

A horvát válaszadók a magyarhoz képest jelentősebbnek értékelik a hosszú távú szolgáltatásnyújtást akadályozó tényezők hatását. A célcsoporti igények változását 31 % közvetlen módon, míg további 52% legalább részben olyan tényezőnek látja, ami korlátot jelent adott szolgáltatás hosszú távú működtetésében. Ugyancsak jelentősnek értékelik a szervezeti kapacitások korlátait – 23 % ezen tényezőt direkt akadálnak tart, míg további 51% véleménye alapján a szervezeti kapacitási hiányok

legalább részben befolyásolják a szolgáltatásnyújtás időbeliségét. A finanszírozási források gátló erejét, az általában vett kapacitási hiányokhoz képest is jelentősebbnek látják (30%), ami jelenti azt is, hogy a szervezeti hiányok között nagy valószínűséggel a forráshiányok jelentik a legnagyobb problémát.

A pályázati források fontosságát, vagy kvázi - a hosszú távú szolgáltatásnyújtás biztosításának talán legjelentősebb tényezőjét, mindkét ország válaszadói megerősítették. A magyar válaszadók 22 %-a nyilatkozta, hogy olyan programokat, szolgáltatásokat valósítanak meg, melyekre pályázati pénzt tudnak szerezni, s további 62 % mondja, hogy legalább részben pályázati forrásból valósítanak meg szolgáltatásokat. A horvát arányszámok még ennél is magasabbak (27 - és 62%). Vagyis a válaszadók által reprezentált magyar szolgáltatási piacon a szolgáltatók legalább 22+62, azaz 84 %-a, a horvát piacon pedig 27+62, azaz 89%-a részben, vagy teljes mértékben pályázati forrásokból finanszírozza a szolgáltatásokat.

A kérdőív 14. kérdésében, nyitott kérdés formájában próbáltuk „begyűjteni” a válaszadók hatékony finanszírozási forrásokra és egyéb kapacitásokra vonatkozó véleményét, igényét. A kapott válaszok kiemelik, s egyben alátámasztják az elemzés eredményeit a finanszírozási struktúra fejlesztési igényét és a szektorok közötti partneri együttműködés fontosságát.

Néhány jellemző válaszadói véleményt az alábbiakban idézünk:

- „szükség lenne az adományozási kultúra elterjedésére”;
- „fontos lenne a cégek támogatására vagy, hogy vegyenek igénybe vett szolgáltatásokat”
- „kiszámítható finanszírozási formákra lenne szükség”;
- „az egyéni adományozás terjedésére lenne szükség”
- „helyi (piaci, adomány, önkormányzati) forrásokra van szükség”;
- „kiszámítható, fix támogatások kellenek - Pl. Kulturális "kvóta" , ellátó-terület arányosan, vagy létszám arányosan”;
- „nagyobb fizetési hajlandóság a résztvevők felől”;
- „hosszú távú támogatási lehetőségek (állami, önkormányzati)”.

Függelék

Kérdőív a szenior társadalom tagjai számára szervezett szolgáltatások
szolgáltatásnyújtásban érintett szakemberei számára

Tisztelt Kolléga!

A Nevelők Háza Egyesület (a DANTE (Horvátország), a TENENET o.z. (Szlovákia), a Navicula.m (Lengyelország), valamint az AKLUB (Csehország)) nemzetközi szakmai szervezetekkel való együttműködésben, ALL-LOCAL - Hatékony tudástranszfer és képességfejlesztés a szenior társadalomban címmel (EFOP-5.2.2.-17-071) valósít meg projektet, Európai Unió finanszírozás keretében.

A projekt célja, hogy - az idősödő és az idős korosztályt célzó, az „élethosszig tartó tanulás” szolgáltatási mintáiban jelentős szakmai tapasztalattal rendelkező szervezetekkel, a szolgáltatás négy részterületén, így

- az egészségtudatos életmód terjesztése;
- a tudástranszfer típusú szolgáltatások;
- az önkéntesség – mint az „egész életen át tartó” tanulási formája, valamint
- az intergenerációs együttműködések és tanulási formák

szakmai ajánlások, javaslatok, konkrét módszertani minták kerüljenek megfogalmazásra a szolgáltatások kiterjesztésének lehetőségeire, a szolgáltatási gyakorlatban tapasztalható problémák megoldására vonatkozóan.

A szakmai munka alátámasztása érdekében, Magyarországon és Horvátországban, 100-100 elemszámú kérdőíves lekérdezést végzünk az érintett szakmai szervezetek szakemberei körében.

Ez úton tisztelettel kérjük fel a munkában való részvételre, az alábbi kérdőív kitöltésére. Az adatközlés anonim, s a rendelkezésünkre bocsátott információkat az adatvédelem előírásai szerint kezeljük.

Együttműködését köszönjük!

EFOP-5.2.2. ALL-LOKAL – hatékony tudástranszfer és képességfejlesztés a szenior társadalomban

Kérdőív a szenior társadalom tagjai számára szervezett szolgáltatások, szolgáltatásnyújtásban érintett szakemberei számára

1. Milyen inputok alapján határozzák meg az idősödő (50+) generációk számára szervezett programjaikat, szolgáltatásaikat? (Kérjük, tegyen „X”-et a releváns válasz mellé. Több válasz is megjelölhető)

a) Igényfelmérést végzünk az érintett célcsoport körében	
b) Korábbi szolgáltatások tapasztalatai alapján	
c) Olyan szolgáltatásokat szervezünk, melyekre támogatást tudunk szerezni	
d) Belső szervezeti szükségletek befolyásolják a tervezett szolgáltatások jellegét	
e) egyéb, éspedig.....	
f) nem tudom	

2. Kérjük, szervezetének szolgáltatási tapasztalatai alapján jelölje be véleményét az alábbi skálákon - arra vonatkozóan, hogy az idősödő (50+) generáció tagjai milyen motivációk alapján vesznek részt leginkább tudásbővítő és/v. képesség és készségfejlesztő programokban, szolgáltatásokban. *(Adott állítás kapcsán a 7-es az erős motivációt fejezi ki, míg az 1-es az állítással kapcsolatos motiváció hiányát. A skála köztes értékei a motiváció fokozatait jelölik)*

	Erős motiváció				Gyenge motiváció		
	7	6	5	4	3	2	1
a) Foglalkoztatási esélyeik növelése	7	6	5	4	3	2	1
b) Meglévő tudásuk, képességeik, készségeik bővítése, megújítása	7	6	5	4	3	2	1
c) Új ismeretek, képességek, készségek megszerzése	7	6	5	4	3	2	1
d) Testi és/v. lelki egészségük megtartása, fejlesztése	7	6	5	4	3	2	1
e) A közösségi élmény, együttlét iránti igény	7	6	5	4	3	2	1
f) Meglévő tapasztalataik, tudásuk átadásának, megosztásának lehetősége	7	6	5	4	3	2	1

3. Tapasztalatai alapján milyen mértékben befolyásolják az alábbi tényezők az idősödő (50+) generáció tagjainak preferenciáit -? Kérjük, jelölje be az alábbi skálán véleményét (1: egyáltalán nem értek egyet; 5: teljesen egyetértek, a skála köztes értékei az egyetértés fokozatait jelölik)

	nem értek egyet					teljes mértékben egyetértek				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
a) A szolgáltatás igénybevételét jelentősen befolyásolja az, hogy a szolgáltatásnyújtás térítésmentesen igénybe vehető-e										
b) A szolgáltatás minősége fontosabb, mint a szolgáltatás ára										
c) A szolgáltatás igénybevételét jelentősen befolyásolja az, hogy a szolgáltatásnyújtás milyen közel van a résztvevők lakóhelyéhez										
d) Az idősödő generációk tagjai szívesebben vesznek részt adott szolgáltatásban akkor, ha a résztvevők között személyes ismerősei, barátai is vannak.										
e) Az idősödő generációk tagjai szívesebben vesznek részt olyan szolgáltatásokban, ahol a résztvevők között más generációk tagjai is képviseltetik magukat										
f) Az idősödő generációk tagjai – a szolgáltatás jellegétől függően –szívesebben aktív résztvevői és alakítói, mint passzív befogadói a szolgáltatási folyamatnak										

4. Kérjük, írja le, hogy szervezetük munkája során, milyen motivációs eszközöket alkalmaznak az idősödő (50+) generációk szolgáltatásokba történő bevonása és bent tartása érdekében? Tapasztalataik alapján melyik a leghatékonyabb motivációs eszköz – miért? (max. 400 karakter)

max. 400 karakter

5. Milyen típusú együttműködések vannak a szenior társadalom számára szervezett tanulási szolgáltatások folyamatában? Kérjük, soronként és oszloponként jelölje „X”-el, amennyiben adott fázisban van élő partneri együttműködése (soronként több válasz is megjelölhető).

Együttműködés a,	Civil szervezet, nonformális közösség	Piaci szervezet	Állami fenntartású szervezet	Magán-személy, önkéntes	Nincs külső együttműködés
programok, vagy szolgáltatások tervezési folyamatában					
a programok, vagy szolgáltatások résztvevőinek toborzási folyamatában					
a programok, vagy szolgáltatások finanszírozásában					
a programok, vagy szolgáltatások megvalósításában (pl. megvalósítás helyszíne; előadó, stb.)					
a programok, vagy szolgáltatások disszeminációjában					

6. Amennyiben van (nak) együttműködések, kérjük, az együttműködések típusa szerint, soronként jelölje ezek jellegét „X”-el (egy sorban több „X” is jelölhető, ha többféle adott típusú együttműködésük is van, s ezek többféle jelleggel bírnak.).

Az együttműködés jellege	Piaci alapokon nyugvó	Hierarchikus, jogi	Reciprocitás elvein alapuló	Önkéntesség
civil szervezetekkel				
Piaci szervezetekkel				
Állami fenntartású szervezetekkel				
Nonformális közösségekkel és/v. magánszemélyekkel				

Piaci alapokon nyugvó együttműködés: vállalkozói, megbízási szerződés alapján, pénzért végzett szolgáltatás.

Hierarchikus, jogi: felügyelet, utasítási, ellenőrzési, és/vagy büntetési jogkörrel bíró kapcsolat, melyben az egyik fél hatalmi, hivatali jogköréből eredő módon határozza meg az együttműködés feltételeit,

Reciprocitás: a piaci viszonylaton kívüli adok-kapok, az adás és viszontszolgáltatás között időeltolódás van, s az adás-kapás egyértelműségéről nem készülnek számítások

Önkéntesség: ellenszolgáltatás nélkül végzett tevékenység

7. Véleménye szerint milyen együttműködési formá(k)ra, tartalmakra lenne szükségük szervezeti munkájuk során ahhoz, hogy programjaik, szolgáltatásaik hatékonysága növekedjen? (max. 400 karakter)

max.400 karakter

8. Milyen kommunikációs csatornákon hirdetik programjaikat, szolgáltatásaikat a potenciális résztvevők számára? (Kérjük, jelölje „x”-el a releváns választ. Több válasz is megjelölhető. Kérjük, az adott skálán jelölje be, hogy mennyire érzi hatékonynak az idősödő (50+) korosztály programokba, szolgáltatásokba történő bevonása szempontjából az adott kommunikációs csatornát. *(Adott kommunikációs csatorna kapcsán az 1-es jelzi azt, hogy egyáltalán nem érzi hatékonynak, míg a 7-es a nagyon hatékonyt fejezi ki. A skála köztes értékei a hatékonyság fokozatait jelölik)*

Kommunikációs csatorna	Jelölje 'x'-el amit használ	Mennyire érzi hatékonynak az adott kommunikációs csatornát?						
		Egyáltalán nem		...			Nagyon	
		1	2	3	4	5	6	7
Televízió		1	2	3	4	5	6	7
Rádió		1	2	3	4	5	6	7
Napi, vagy havilap		1	2	3	4	5	6	7
Saját újság/hírlevél		1	2	3	4	5	6	7
Facebook és egyéb közösségi portálok		1	2	3	4	5	6	7
internetes hirdetés		1	2	3	4	5	6	7
e-mail-es megkeresés		1	2	3	4	5	6	7
telefonos megkeresés		1	2	3	4	5	6	7
Sms		1	2	3	4	5	6	7
szórólap		1	2	3	4	5	6	7
kiadvány		1	2	3	4	5	6	7
Szervezetük honlapja		1	2	3	4	5	6	7
molinó		1	2	3	4	5	6	7
plakát		1	2	3	4	5	6	7
ügyfélszolgálati tájékoztatás		1	2	3	4	5	6	7
személyes felkeresés		1	2	3	4	5	6	7
szolgáltatás korábbi résztvevőinek ajánlásai		1	2	3	4	5	6	7
egyéb, éspedig:		1	2	3	4	5	6	7

9. Az alapinformációk mellett, mennyire tartja hatékonyak az alábbi hívószavakat, az időstanulással kapcsolatos programok, szolgáltatásaik hirdetése kapcsán? Kérjük, jelölje az adott skálán válaszát. (Az 1-es jelöli, ha adott hívó szót nem tartja fontosnak, az 5-ös érték pedig, ha nagyon fontosnak tartja. A skála köztes értékei a fontosság fokozatait jelzik.)

Információk/hívószavak a hirdetés során	Egyáltalán nem fontos			Nagyon fontos	
	1	2	3	4	5
„piacképes képesítés”	1	2	3	4	5
„egészség”	1	2	3	4	5
„oldott hangulat”	1	2	3	4	5
„közösségi légkör”	1	2	3	4	5
„lelki felfrissülés”	1	2	3	4	5
„új ismeretek”	1	2	3	4	5
„aktivitás”	1	2	3	4	5

10. Tapasztalatai alapján, a hirdetéseikre jelentkezők programokkal, szolgáltatásokkal kapcsolatos elképzelései, elvárásai, mennyire illeszkednek azzal, amit a programok, szolgáltatások igénybevétele során megélnék? (A megfelelő válasz mellé tegyen „x”-et – csak egy válasz jelölhető).

a) Gyakori az a visszajelzés, hogy többet és/vagy mást vártak	
b) Gyakori az a visszajelzés, hogy nem is gondolták, hogy ennyire jó lesz	
b) Mindig van valami, amit máshogy képzeltek el (akár negatív, akár pozitív értelemben)	
c) Ritkán, fordul elő, hogy többet és/vagy mást várnak, mint ami történik	
d) Ritkán, de előfordul, hogy pozitívan csalódnak	
d) Azt kapják, amit elképzeltek és elvártak	
e) nem tudom	

11. Programjaik, szolgáltatásaik finanszírozásában milyen szerepe van az alábbi bevételi forrásoknak? Kérjük, válaszait jelölje az adott skálán. (Az 1-es jelöli, ha adott bevételi forrással nem, vagy pusztán csekély mértékben rendelkeznek, az 5-ös pedig, ha adott bevételi forrás programjaik vagy szolgáltatásaik megvalósítása szempontjából nagyon jelentős. A skála köztes értékei a fontosság fokozatait jelzik.)

Bevételi források	Nincs, nem jelentős..... Nagyon jelentős						
	1	2	3	4	5	6	7
állami vagy önkormányzati támogatás	1	2	3	4	5	6	7
pályázati forrás	1	2	3	4	5	6	7
egyéb társadalmi vállalkozás bevétele	1	2	3	4	5	6	7
egyéb vállalkozás bevétele	1	2	3	4	5	6	7
adomány	1	2	3	4	5	6	7
részvételi díjak	1	2	3	4	5	6	7
önkéntesség	1	2	3	4	5	6	7
egyéb, éspegig :	1	2	3	4	5	6	7

12. Az Ön véleménye szerint milyen mértékben kellene a különböző szektoroknak részt vállalniuk az idősödő társadalom tanulási programjainak, szolgáltatásainak finanszírozásában? Kérjük, válaszait jelölje az adott skálán. (Az 1-es jelöli, ha az ön véleménye szerint, adott szektornak nem feladata a finanszírozás, a 7-es pedig, ha az Ön véleménye szerint egyértelműen feladata. A skála köztes értékei a fontosság fokozatait jelzik.)

szektorok	Nem feladata ..... Egyértelműen a feladata						
	1	2	3	4	5	6	7
állam, állami fenntartású szervezetek	1	2	3	4	5	6	7
civil szervezetek	1	2	3	4	5	6	7
non formális közösségek, és/vagy magánszemélyek	1	2	3	4	5	6	7
piaci szereplők	1	2	3	4	5	6	7

13. Kérjük, az alábbi állításokra vonatkozóan, szolgáltatási gyakorlatuk alapján, soronként adjon választ! (Tegyen „X”-et az „igen” oszlopba, ha az állítás szolgáltatási gyakorlatukra jellemző, a „nem” oszlopba, ha az állítás nem jellemző, illetve „a részben” oszlopba, ha van olyan programjuk, amire igaz, s van olyan, amire nem.)

	igen	nem	részben	nem tudom megítélni
Programjaink hosszú távon, szolgáltatási jelleggel elérhetőek				
A célcsoport igényei folyamatosan változnak, így nem tudjuk ugyanazt a programot visszatérő módon, rendszeresen megvalósítani				
Programjainkra visszatérő módon van igény, de csak eseti jelleggel tudjuk megvalósítani, mert hosszabb távon nincs rá kapacitásunk				
Programjainkra visszatérő módon van igény, de csak eseti jelleggel tudjuk megvalósítani, mert hosszú távon nincs rá pénzünk				
Olyan programokat valósítunk meg, amelyekre pályázati pénzt tudunk szerezni				

14. Véleménye szerint, milyen finanszírozási formá (k) ra, és/vagy egyéb kapacitásokra lenne szüksége a szervezetének ahhoz, hogy programjaikat szolgáltatás jelleggel, hosszú távon biztosítani tudják? (max. 400 karakter)

Szociodemográfiai adatok

I. Az Ön neme:

1. Férfi

2. nő

II. Hány éves Ön? (A megfelelő választ jelölje be.)

- 18	
18-25	
26-35	
36-45	
46-55	
56 +	

III. Mi az Ön legmagasabb befejezett iskolai végzettsége? (A megfelelő választ jelölje be!)

általános iskola	
szakiskola	
szakközépiskola	
gimnázium, vagy szakgimnázium	
felsőfokú (főiskolai) végzettség	
Felsőfokú (egyetemi) végzettség	
posztgraduális képzés	

Mi az Ön szakképesítése, (amennyiben van)?

.....

IV. Milyen pozíciót tölt be a szervezetben belül? (A megfelelő választ jelölje be!)

Felsővezető	
Középvezető	
beosztott	
egyéb (pl. kuratóriumi, v. elnökségi tag, stb.)	

V. Milyen a munkaerő-piaci státusza a szervezeten belül? (A megfelelő választ jelölje be!)

Főállású alkalmazott	☐
Részmunkaidős alkalmazott	☐
Alvállalkozó (megbízási, vállalkozói szerződés)	☐
Eseti szerződésekkel bedolgozó	☐
Önkéntes	☐

VI. Mióta vesz részt a szervezet munkájában? (A megfelelő választ jelölje be!)

- 1 évnél kevesebb	☐
1-3 év	☐
3 – 5 év	☐
5 -10 év	☐
10 – 20 év	☐
20 évnél több	☐

VII. Milyen ágazatba tartozik az Ön által képviselt szervezet? (A megfelelő választ jelölje be!)

állami fenntartású intézmény	☐
Civil szervezet	☐
non formális közösség	☐
piaci szektorba tartozó szervezet	☐

VIII. Mióta szerveznek az idősödő (50+) generációk számára programokat, szolgáltatásokat? (A megfelelő választ jelölje be)

1 évnél kevesebb	☐
1 – 3 év	☐
3 – 5 év	☐
5- 10 év	☐
10 évnél több	☐
nem tudom	☐

IX. A felsorolt rész-szolgáltatási kategóriák közül, az Önök által szervezett programok, szolgáltatások milyen típusba, vagy típusokba sorolhatóak? *(Több válasz is megjelölhető!)*

Egészségtudatos életmód terjesztése	
Tudástranszfer típusú szolgáltatások	
Az önkéntesség, mint tanulási forma terjesztése	
Intergenerációs együttműködések	

Köszönjük, hogy segítette munkánkat!